

میز آینده پژوهی آموزش عالی ایران

آینده بین‌المللی شدن آموزش عالی در جهان

و

نحوه مواجهه خلاق دانشگاه‌های ایران با آن

گزارش (۴)

دبیر میز: دکتر مقصود فراستخواه

دستیار: حسین سمیعی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

موسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی

میز آینده پژوهی آموزش عالی ایران

میز آینده پژوهی آموزش عالی ایران

آینده بین المللی شدن آموزش عالی در جهان

و

نحوه مواجهه خلاق دانشگاههای ایران با آن

دبیر میز:

دکتر مقصود فراستخواه

دستیار:

حسین سمیعی

شناسه گزارش

<p>اعضای پنل: دکتر نسرين نورشاهی (رئیس موسسه)، دکتر رضا منیعی (معاون پژوهشی موسسه)؛ دکتر سید هادی مرجائی (مدیر گروه مطالعات تطبیقی و نوآوری در آموزش عالی)؛ ولی اله برزگر (معاون آموزشی دانشگاه بین المللی امام خمینی (ره))؛ دکتر امیر عباس رصافی (معاون پژوهشی و فناوری دانشگاه بین المللی امام خمینی (ره))؛ دکتر حاکم قاسمی (رئیس مرکز پژوهشی آینده پژوهی معاون آموزشی دانشگاه بین المللی امام خمینی (ره))؛ دکتر مقصود فراستخواه (دبیر میز)؛ حسین سمیعی (کارشناس مسئول میز آینده پژوهی).</p> <p>همکار تدوین گزارش: سمیه اشراقی</p>	<p>شماره گزارش: گزارش ۴ عنوان گزارش: آینده بین المللی شدن آموزش عالی در جهان و نحوه مواجهه خلاق دانشگاههای ایران با آن</p> <p>تاریخ برگزاری پنل: چهارشنبه - ۱۳۹۳/۸/۲۱</p> <p>مکان برگزاری پنل: موسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی. مدیریت پنل و دبیر میز: دکتر مقصود فراستخواه</p> <p>همکار علمی در تدوین مباحث پنل: حسین سمیعی</p>
--	---

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۵	مقدمه: درباره پند و روش کار
۲۷-۲۰-۵	دکتر نسرين نورشاهی : رئیس موسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی
۶	دکتر مقصود فراستخواه: دبیر میز
۱۶	دکتر سید هادی مرجائی (مدیر گروه مطالعات تطبیقی و نوآوری آموزش عالی موسسه
۲۷-۲۱-۱۸	دکتر ولی اله برزگر: معاون آموزشی دانشگاه بین المللی امام خمینی (ره)
۲۰	دکتر امیر عباس رصافی: معاون پژوهشی و فناوری دانشگاه بین المللی امام خمینی (ره)
۲۷-۲۳	دکتر حاکم قاسمی: رئیس مرکز پژوهشی آینده پژوهی دانشگاه بین المللی امام خمینی (ره)
۲۸	چالشها وموضوعات شکل دهنده به آینده آموزش عالی ایران ودانشگاه های ایرانی از منظر بین المللی شدن

مقدمه: درباره پنل و روش کار

پنل میز آینده پژوهی با حضور معاونین آموزشی، پژوهشی و فناوری و رئیس مرکز پژوهشی آینده پژوهی دانشگاه بین المللی امام خمینی (ره) و اعضای پنل و با موضوع «آینده بین المللی شدن آموزش عالی در جهان و نحوه مواجهه خلاق دانشگاههای ایران با آن» ساعت ۹ الی ۱۲ روز چهارشنبه ۲۱ آبان در محل موسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی برگزار شد. در این پنل هر یک از اعضای پنل دیدگاههای خود را درباره آینده بین المللی شدن آموزش عالی در جهان و نحوه مواجهه خلاق دانشگاههای ایران با آن بیان کردند. در ادامه دیدگاه های هر یک از اعضای پنل ارائه و در پایان جمع بندی و نتیجه گیری شده است:

دکتر نسرين نورشاهی : رئیس موسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی

با سلام و عرض خیر مقدم خدمت عزیزان و سروران گرامی در ابتدا لازم است توضیحاتی در خصوص موسسه خدمتتان ارائه کنم. موسسه به لحاظ ذاتی یک سری وظایفی به عهده آن هست که از جمله آن وظایف پژوهش در حوزه نظام آموزش عالی می باشد. در راستای حل موضوعات و چالشهای که در راستای آموزش عالی مطرح هست یکی از موضوعات کلیدی این روزها مطرح شده و در جهان هم به عنوان یکی از ساز و کارها در جهت پاسخگویی مطرح شده هست بحث آینده پژوهی هست. آینده پژوهی تکنیک های متفاوت و زیادی دارد و در حوزه های مختلفی تعریف می شود. در اینجا با ابتکار معاونت محترم آموزشی وزارت علوم و پیشنهادات آقای دکتر فراستخواه که داده بودند اهمیت شکل گیری این رویکرد و جریان را در موسسه احساس کردیم. در واقع موسسه به عنوان یک اتاق فکر و یک نهاد پژوهشی به عنوان پشتیبان حوزه آموزش عالی نیاز دارد در این مسیر گامهایی بردارد. جناب آقای دکتر فراستخواه ایده بسیار خوبی را مطرح کردند و برای راه اندازی این جریان یک ساختار گفتگویی را تعریف کردند به نام میز آینده پژوهی. و این میز هم با پشتیبانی معاونت آموزشی وزارت علوم و ابتکار جناب آقای دکتر فراستخواه و همکاران آن فعال شد و ما امروز در چهارمین پنل میز آینده پژوهی در خدمت شما هستیم. آقای دکتر فراستخواه این جریان را در قالب یک ساختار گفتگویی طراحی کردند که از

طریق پنل کانونی استفاده شود و دوم اینکه پویا بودن این فعالیت. در واقع به نوعی یک نوع پویایی فعالیت مد نظر قرار گرفته هست. من بیشتر از این وقت جلسه را نمی گیرم.

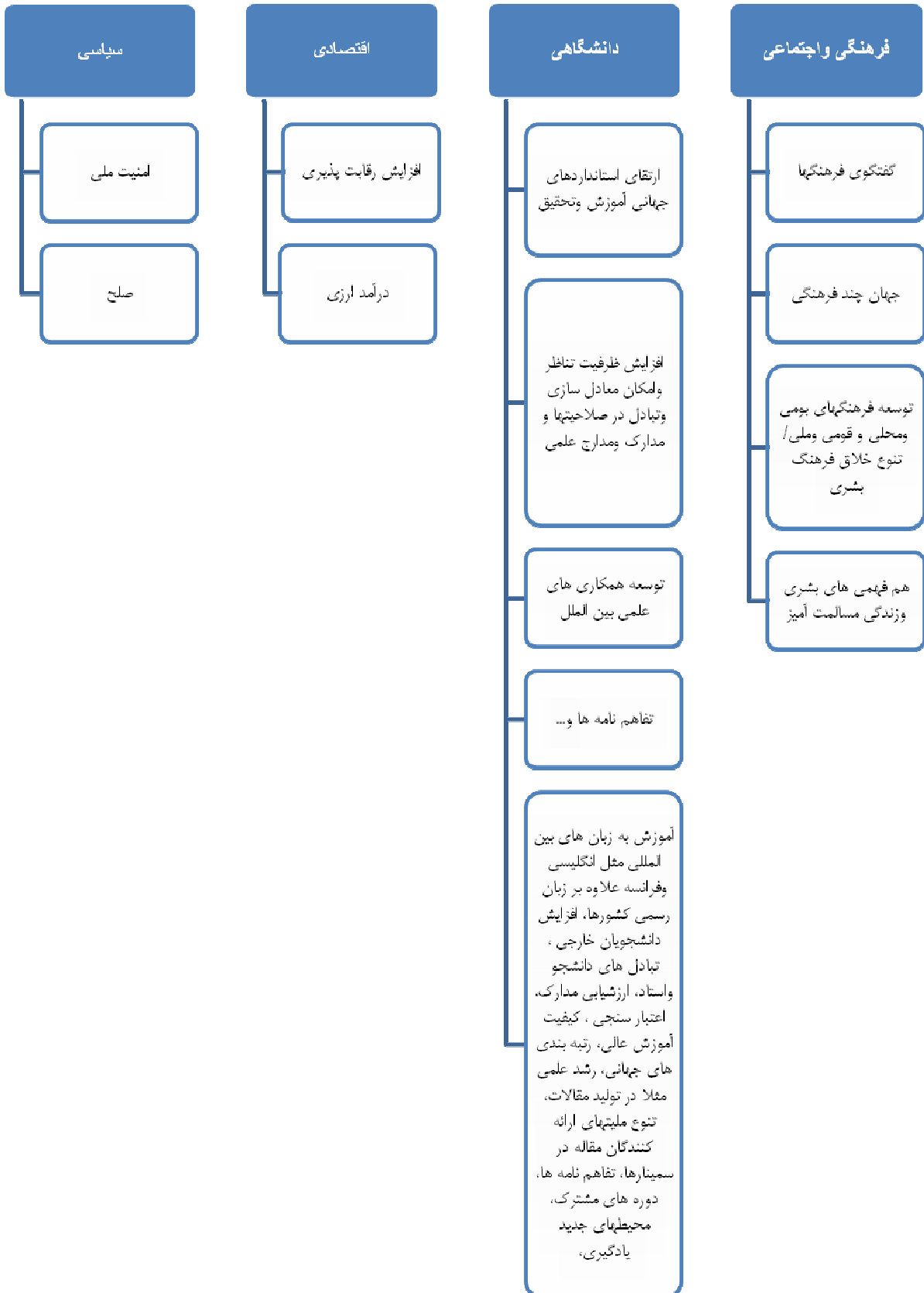
دکتر مقصود فراستخواه: (دبیر میز)

نایت^۱ (۲۰۰۳) بین المللی شدن آموزش عالی را به هم تنیدگی کارکردهای آموزشی، پژوهشی، خدمات تخصصی و دیگر کارویژه های دانشگاهی در سطوح محلی، ملی، منطقه ای و جهانی تعریف کرده است. کیانگ^۲ از جمله محققان جدی در این خصوص است. وی (۲۰۰۳) کتاب شناسی تفصیلی در حوزه های مختلف موضوعی بین المللی شدن دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی به دست داده است و خود، مؤلفه های بین المللی شدن آموزش عالی را به بحث کشیده است. اجازه بدهید این را در شکل مختصری نشان بدهم:

¹Knight

²Qiang

از محققان در ایران فشانج (۱۳۹۱) ابعاد بین المللی شدن دریک دانشگاه را به شرح زیر در ایران مورد پژوهش قرار داد.

ابعاد بین المللی شدن دریک دانشگاه

ردیف	بعد
۱	مأموریت و رسالت
۲	برنامه ریزی راهبردی
۳	اهداف و سیاستها
۴	رهبری و مدیریت
۵	تشکیلات و ساختارسازمانی
۶	سیستم حمایتی (درون و برون دانشگاهی)
۷	زیر ساختها
۸	بودجه و امور مالی
۹	فرهنگ سازمانی
۱۰	برنامه های پژوهشی
۱۱	دوره ها و برنامه‌های آموزشی و درسی
۱۲	فرایند یاددهی و یادگیری
۱۳	ارتباطات (درون و برون دانشگاهی)
۱۴	همکاری‌های علمی و بین‌المللی
۱۵	اعضای هیأت علمی
۱۶	دانشجویان
۱۷	کارشناسان و کارکنان اداری
۱۸	منابع فناوری اطلاعات و ارتباطات
۱۹	ارزیابی کیفیت و تقویت
۲۰	برنامه های فوق برنامه

وی بر مبنای مدل OEM که در ایران توسط دکتر عباس بازرگان (۱۳۸۰) به تفصیل توسعه داده شده است و در بررسی های سیستماتیک آموزش عالی ودانشگاه پژوهی، طی تحقیقات کاربردی فراوان ، محک خورده است ، مؤلفه ها ، ملاک ها و نشانگر های بین المللی شدن دانشگاه ها ومؤسسات آموزش عالی را به شرح زیر در پژوهش خود منظور کرد. (فشانج، ۱۳۹۱)

مجموعه مؤلفه ها، ملاکها و نشانگرهای بازنمایی بین المللی شدن دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی

مؤلفه ۱: مأموریت و رسالت	
ملاک	نشانگر
۱/۱. بیانیه مأموریت	۱/۱/۱. آگاهی و شناخت کافی از مأموریت بین المللی دانشگاه در میان مدیران ، اعضای هیأت علمی، کارکنان و دانشجویان وجود دارد . ۲/۱/۱. بیانیه مأموریت رسمی دانشگاه دقیقاً به بین المللی شدن اشاره می کند . ۳/۱/۱. دانشگاه تعامل آزاد در عرصه بین المللی و جهانی دارد .
مؤلفه ۲: برنامه ریزی استراتژی	
۱/۲. برنامه ریزی استراتژی	۱/۱/۲. بین المللی شدن دانشگاه به طور خاص به عنوان یکی از اولویتهای برنامه ریزی های دانشگاه است . ۲/۱/۲. برنامه ریزی استراتژی برای فعالیتهای بین المللی دانشگاه تعریف و تدوین شده است .
۲/۲. عملیاتی شدن	۱/۲/۲. اقدامات و فعالیتهای دانشگاه مطابق با استراتژی ها و برنامه ریزی های تعیین شده است .
مؤلفه ۳: سیاستها و اهداف	
۱/۳. وجود اهداف و سیاستهای تدوین	۱/۱/۳. سیاستها و اهداف اجرایی تعیین شده دانشگاه افزایش سطح بین المللی شدن را موجب می شود .

	شده
۱/۲/۳. اقدامات و فعالیتهای دانشگاه مطابق با اهداف و سیاستهای بین المللی تعیین شده است .	۲/۳. تناسب فعالیتهای با اهداف و سیاستها
مؤلفه ۴ : رهبری و مدیریت	
۱/۱/۴. رئیس دانشگاه دارای استقلال و اختیارات لازم است . ۲/۱/۴. مدیریت و رهبری در دانشگاه دارای ثبات لازم است . ۳/۱/۴. رهبری و مدیریت در دانشگاه مشارکتی و براساس آزادی عمل است .	۱/۴ رهبری بین المللی
۱/۲/۴. مدیران دانشگاه دارای تخصص و کارآمدی بین المللی هستند . ۲/۲/۴. انجام امور بین المللی از برنامه ها و فعالیتهای اولویت دار مدیران در واحدهای مربوطه است. ۳/۲/۴. رهبران و مدیران ارشد در بین المللی کردن دانشگاه تعهد و مشارکت فعال دارند .	۲/۴ ویژگیها ، مهارتها و کارکردهای مدیریت
مؤلفه ۵ : تشکیلات و ساختار سازمانی	
۱/۱/۵. ساختارهای بنیادین و مستقل برای فعالیت های بین المللی و گسترش آن در دانشگاه وجود دارد .	۱/۵ وجود ساختارهای بین المللی
۱/۲/۵. پستهای سازمانی لازم برای فعالیتهای بین المللی در دانشگاه وجود دارد . ۲/۲/۵. گزینش منابع انسانی دانشگاه (اعضای هیأت علمی و کارمندان) براساس شاخصهای بین المللی است . ۳/۲/۵. برنامه ، دستور العمل و آئین نامه های مدونی برای استخدام، ارتقاء و توسعه بین المللی منابع انسانی دانشگاه (اعضای هیأت علمی و کارمندان) وجود دارد .	۲/۵ تشکیلات سازمانی بین المللی
مؤلفه ۶ : سیستم حمایتی (درون و برون دانشگاهی)	
۱/۱/۶. فعالیتهای بین المللی از سوی مدیران، اعضای هیأت علمی، دانشجویان و کارمندان دانشگاه حمایت می شود .	۱/۶ سیستم حمایتی درون دانشگاهی
۱/۲/۶. سیستم حمایتی دولت و وزارت علوم، تحقیقات و فناوری از فعالیتهای بین المللی دانشگاه مناسب است . ۲/۲/۶. سفارتخانه ها، دانشگاهها و سازمانهای خارج از کشور از برنامه های بین المللی دانشگاه حمایت می کنند .	۲/۶ سیستم حمایتی برون دانشگاهی
مؤلفه ۷ : زیرساختها	
۱/۱/۷. سایتهای مناسب برای فعالیتهای علمی و بین المللی در دانشگاه وجود دارد . ۲/۱/۷. دانشگاه به مراکز و شبکه های اطلاعات علمی بین المللی معتبر متصل است .	۱/۷ زیرساختهای فناوری اطلاعات و ارتباطات
۱/۲/۷. کارگاهها و آزمایشگاههای مجهز و بین المللی متناسب با رشته های تحصیلی در دانشگاه وجود دارد . ۲/۲/۷. مجموعه های فرهنگی و کمپ های ورزشی مناسب برای بهره برداری فعالیتهای بین المللی دانشگاه وجود دارد . ۳/۲/۷. خوابگاههای مجهز به امکانات بین المللی برای کلیه دانشجویان متقاضی فراهم می باشد .	۲/۷ زیرساختهای کابندی و تجهیزاتی
مؤلفه ۸ : بودجه و امور مالی	
۱/۱/۸. دانشگاه برای فعالیتهای آموزشی مانند (جذب دانشجو و استاد خارجی، حمایت از مبادله دانشجو و استاد و ...) بودجه اختصاصی لازم دارد . ۲/۱/۸. دانشگاه برای فعالیتهای پژوهشی مانند (فرصتهای مطالعاتی خارج از کشور، کنگره ها، بازدید ها، کنفرانس ها و همایشها، پروژه های مشترک بین المللی و ...) بودجه اختصاصی لازم دارد .	۱/۸ بودجه امور آموزشی و پژوهشی
۱/۲/۸. دانشگاه بودجه و منابع مالی ویژه برای برنامه ها و فعالیتهای بین المللی از دولت دریافت می کند . ۲/۲/۸. بودجه اختصاصی لازم برای گسترش خدمات مربوط به امور و فعالیتهای بین المللی وجود دارد . ۳/۲/۸. دانشگاه به طور فعال به دنبال منابع مالی ویژه (علاوه بر بودجه رسمی) از سایر منابع داخلی و خارجی برای فعالیتهای بین المللی دانشگاه است .	۲/۸ بودجه امور و خدمات بین المللی
مؤلفه ۹ : فرهنگ سازمانی	

۱/۱/۹. نوآوری ، خلاقیت و خطرپذیری در انجام فعالیتهای بین المللی دانشگاه وجود دارد .	۱/۹. نوآوری و خطرپذیری
۱/۲/۹. تا چه میزان فعالیتهای بین المللی دانشگاه براساس تیم ها و به صورت مشارکتی انجام می گیرد . ۲/۲/۹. به ارباب رجوع در دانشگاه احترام و ارزش گذاشته می شود .	۲/۹. تیم گرایی و مشتری مداری
۱/۳/۹. منابع انسانی دانشگاه به رعایت اصول اخلاق آکادمیک و حرفه ای در تمام زمینه ها پایبند هستند .	۳/۹. رعایت اصول اخلاقی
۱/۴/۹. مدیران در تصمیم گیریهای خود به نتایج امور و فعالیتهای بین المللی توجه می کنند . ۲/۴/۹. امور بین المللی دانشگاه با دقت ، تیزبینی و درست انجام می گیرند .	۴/۹. نتیجه گرایی و توجه به جزئیات
مؤلفه ۱۰ : برنامه های پژوهشی	
۱/۱/۱۰. پروژه های پژوهشی مشترک بین المللی در دانشگاه وجود دارد . ۲/۱/۱۰. پژوهشهای بنیادین و جدید از جمله نانوفناوری، بیوتکنولوژی، سلولهای بنیادین و ... در دانشگاه وجود دارد . ۳/۱/۱۰. انتشارات بین المللی و مجلات و نشریات پژوهشبین المللی در دانشگاه وجود دارد . ۴/۱/۱۰. کنگره ها، کنفرانس ها، سمینارها و جشنواره ها، نمایشگاههای علمی بین المللی در دانشگاه برگزار می شود .	۱/۱۰. توافقنامه های پژوهشی و توسعه سرمایه گذاری های پژوهشی
۱/۲/۱۰. وضعیت تألیف، ترجمه، اختراعات و اکتشافات ثبت شده بین المللی اعضای هیأت علمی مناسب است . ۲/۲/۱۰. وضعیت تألیف، ترجمه، اختراعات و اکتشافات ثبت شده بین المللی دانشجویان مناسب است . ۳/۲/۱۰. وضعیت تألیف، ترجمه، اختراعات و اکتشافات ثبت شده بین المللی کارشناسان مناسب است . ۴/۲/۱۰. از مأموریت های بین المللی و فرصت های مطالعاتی اعضای هیأت علمی حمایت می شود . ۵/۲/۱۰. از مشارکت دانشجویان در مسابقات، همایشها، مجامع و فرصتهای علمی بین المللی مختلف حمایت می شود . ۶/۲/۱۰. از فرصتهای مطالعاتی و پروژه های تحقیقاتی بین المللی کارشناسان حمایت می شود .	۲/۱۰. فعالیتهای پژوهشی اعضای هیأت علمی، دانشجویان و کارشناسان
۱/۳/۱۰. منابع و پایگاه های اطلاعاتی بین المللی کتابخانه های دانشگاه کافی و به روز است .	۳/۱۰. منابع اطلاعاتی کتابخانه
مؤلفه ۱۱ : دوره ها و برنامه های آموزشی و درسی	
۱/۱/۱۱. دوره های جدید با توجه به تحولات روز ، موضوعات بین المللی و بین رشته ای در دانشگاه ایجاد شده است . ۲/۱/۱۱. دوره های آموزشی مجازی و الکترونیکی در دانشگاه وجود دارد . ۳/۱/۱۱. رشته های آموزشی زبان های خارجی متنوع در دانشگاه وجود دارد . ۴/۱/۱۱. دانشگاه دوره های مشترک بین المللی با دانشگاهها و مؤسسات خارج از کشور برگزار کرده است .	۱/۱۱. دوره های آموزشی بین المللی
۱/۲/۱۱. برخی از برنامه های درسی دانشگاه به زبان انگلیسی ارائه می شود . ۲/۲/۱۱. برنامه های درسی دانشگاه دارای محتوایی با ابعاد بین المللی، بین فرهنگی و جهانی است .	۲/۱۱. برنامه های درسی بین المللی
مؤلفه ۱۲ : فرایند یاددهی و یادگیری	
۱/۱/۱۲. از تکنولوژی آموزشی و فناوری های جدید بین المللی نظیر وب سایت، پست الکترونیکی، گروه های بحث و ... در تدریس استفاده می شود . ۲/۱/۱۲. اعضای هیأت علمی به تکنولوژی آموزشی و فناوری های جدید بین المللی آشنایی دارند .	۱/۱۲. استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات
۱/۲/۱۲. اعضای هیأت علمی از راهبردهای یاددهی و یادگیری و روشهای تدریس جدید آشنایی دارند . ۲/۲/۱۲. روشهای تدریس خلاق، دانشجو محور و به تفکر انتقادی دانشجویان کمک می کند .	۲/۱۲. روشهای تدریس
۱/۳/۱۲. اعضای هیأت علمی از سازوکارها و روشهای جدید و متنوعی برای ارزشیابی پیشرفت تحصیلی دانشجویان استفاده می کنند .	۳/۱۲. شیوه های ارزشیابی
مؤلفه ۱۳ : ارتباطات (درون و برون دانشگاهی)	
۱/۱/۱۳. اطلاعات در مورد فعالیت های بین المللی دانشگاه به طور منظم به سیستم پست الکترونیکی داخلی استادان، دانشجویان، کارکنان ، مدیران ارسال می شود .	۱/۱۳. ارتباطات درون دانشگاهی

<p>۱/۲/۱۳. دانشگاه با دانشگاهها، سازمانها و شخصیت‌های بین المللی خارج از کشور ارتباطات قوی دارد .</p> <p>۲/۲/۱۳. دستورالعملها و برنامه های منظمی برای ارتباط و همکاری با مؤسسات و دانشگاههای داخلی، بین المللی و خارجی وجود دارد .</p> <p>۳/۲/۱۳. اطلاع رسانی و تبلیغات مناسبی در خصوص فعاليتها و ارتباطات ملی و بین المللی دانشگاه از طریق نشریه ها، پانلهای خبررسانی و رسانه های جمعی و بین المللی وجود دارد .</p> <p>۴/۲/۱۳. لینکهای مستقیمی در شبکه جهانی وب درباره معرفی برنامه ها ، فعاليتها و ارتباطات بین المللی دانشگاه وجود دارد .</p> <p>۵/۲/۱۳. دانشگاه شبکه های ارتباطی قوی با دانش آموختگان داخلی و خارجی دارد .</p>	<p>۲/۱۳. ارتباطات برون دانشگاهی و مرزی</p>
<p>مؤلفه ۱۴ : همکاری‌های علمی و بین‌المللی</p>	
<p>۱/۱/۱۴. دانشگاه پردیس و مراکز مطالعه بین المللی فعال در داخل و خارج از کشور دارد .</p> <p>۲/۱/۱۴. دانشگاه تمهیدات و خدماتی پیرامون ویزا/ اقامت / خدمات مربوط به درخواست اجازه کار و... برای اعضای هیأت علمی ، کارکنان و دانشجویان فراهم می کند .</p>	<p>۱/۱۴. توسعه همکاری‌های بین المللی</p>
<p>۱/۲/۱۴. دانشگاه قراردادهای و توافقنامه های ملی و بین المللی دانشگاهی فعال دارد .</p> <p>۲/۲/۱۴. دانشگاه در شبکه‌ها، کنسرسیوم‌ها، مجامع و اتحادیه های بین المللی مختلف عضویت دارد .</p>	<p>۲/۱۴. توافقنامه های ملی و بین المللی</p>
<p>مؤلفه ۱۵ : اعضای هیأت علمی</p>	
<p>۱/۱/۱۵. مبادله اعضای هیأت علمی بین المللی در دانشگاه وجود دارد .</p> <p>۲/۱/۱۵. از اعضای هیأت علمی خارجی برای تدریس در دانشگاه استفاده می شود .</p>	<p>۱/۱۵. اعضای هیأت علمی بین المللی</p>
<p>۱/۲/۱۵. حضور ، مشاوره و راهنمایی اعضای هیأت علمی در دانشگاه مناسب است .</p> <p>۲/۲/۱۵. اعضای هیأت علمی به برنامه ها و فعاليتها بین المللی شدن متعهد و پاینده هستند .</p>	<p>۲/۱۵. عملکرد اعضای هیأت علمی</p>
<p>۱/۳/۱۵. دوره ها و کارگاههای آموزشی بین المللی از جمله روشهای تدریس ، زبانهای خارجی، فناوری اطلاعات ، بین فرهنگی و... برای اعضای هیأت علمی برگزار می شود .</p>	<p>۳/۱۵. توسعه حرفه ای اعضای هیأت علمی</p>
<p>مؤلفه ۱۶ : دانشجویان</p>	
<p>۱/۱/۱۶. دوره‌ها و کارگاههای زبان‌های خارجی، فناوری اطلاعات و ارتباطات ، ارتباطات بین فرهنگی و بین المللی برای دانشجویان برگزار می‌شود .</p>	<p>۱/۱۶. رشد و پیشرفت دانشجویان</p>
<p>۱/۲/۱۶. برنامه و سازوکارهای مشخصی در پذیرش دانشجویان خارجی و داخلی وجود دارد .</p> <p>۲/۲/۱۶. میزان جذب دانشجویان نخبه و سرآمد در دانشگاه مناسب است .</p> <p>۳/۲/۱۶. نسبت تعداد دانشجویان غیر ایرانی به کل دانشجویان در دانشگاه مناسب است .</p> <p>۴/۲/۱۶. پراکندگی جغرافیایی پذیرش دانشجویان خارجی مناسب است .</p>	<p>۲/۱۶. نحوه پذیرش و توزیع دانشجویان داخلی و بین المللی</p>
<p>مؤلفه ۱۷ : کارشناسان و کارکنان اداری</p>	
<p>۱/۱/۱۷. کارکنان دانشگاه دارای مهارت های تخصصی شغلی بین المللی می باشند .</p> <p>۲/۱/۱۷. کارکنان دانشگاه به انجام فعاليتها بین المللی دانشگاه متعهد هستند .</p>	<p>۱/۱۷. مهارتها و عملکرد کارکنان</p>
<p>۱/۲/۱۷. دوره ها و کارگاههای آموزشی بین المللی از جمله زبانهای خارجی، فناوری اطلاعات ، بین فرهنگی و... برای کارمندان برگزار می گردد .</p> <p>۲/۲/۱۷. ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر کارشناسان از اولویت برنامه های رشد کارکنان است .</p>	<p>۲/۱۷. رشد و توسعه کارکنان</p>
<p>مؤلفه ۱۸ : منابع فناوری اطلاعات و ارتباطات</p>	

۱/۱۸ منابع فناوری ارتباطی	۱/۱۸/۱. کلیه اعضای هیأت علمی، کارشناسان و دانشجویان به راحتی به اینترنت دسترسی دارند. ۲/۱۸/۲. کمیت و کیفیت رایانه ها با نیازهای دانشجویان، اعضای هیأت علمی و کارشناسان متناسب است.
۲/۱۸ منابع فناوری اطلاعاتی	۱/۲/۱۸. کمیت و کیفیت منابع و پایگاههای الکترونیکی اطلاعاتی دانشگاه مناسب است.
مؤلفه ۱۹: ارزیابی کیفیت و تقویت	
۱/۱۹ ارزیابی آموزشی و پژوهشی	۱/۱۹/۱. ارزشیابی آموزشی اعضای هیأت علمی بطور مستمر در دانشگاه انجام می گیرد. ۲/۱۹/۲. فعالیتهای پژوهشی دانشگاه بطور مستمر ارزیابی می شود. ۳/۱۹/۳. ارزیابی کیفیت (ارزیابی درونی و بیرونی) گروههای آموزشی دانشگاه انجام می گیرد. ۴/۱۹/۴. پیشرفت تحصیلی دانشجویان به طور مستمر مورد تحلیل و ارزیابی دانشگاه قرار می گیرد.
۲/۱۹ ارزیابی عملکرد و فعالیتهای بین المللی	۱/۲/۱۹. ساختار و سیستمهای مناسب ارزیابی کیفیت در دانشگاه وجود دارد. ۲/۲/۱۹. برنامه و سازوکارهای مشخص برای ارزیابی عملکرد در دانشگاه وجود دارد. ۳/۳/۱۹. دانشگاه به طور رسمی و مستمر ارتباطات و فعالیت های بین المللی دانشگاه را مورد ارزیابی قرار می دهد.
۴/۱۹ تقویت	۱/۴/۱۹. پاداشها و جوایزی برای دستیابی به اهداف و برنامه های بین المللی شدن دانشگاه اختصاص داده شده است. ۲/۴/۱۹. برنامه و فعالیتهای پاداش دهی برای افزایش انگیزه اعضای هیأت علمی، کارکنان و دانشجویان در دانشگاه وجود دارد.
مؤلفه ۲۰: برنامه های فوق برنامه	
۱/۲۰ فعالیتهای توسعه ای فرهنگی و بین المللی	۱/۱/۲۰. انجمن ها و کلوبهای متنوع و بین المللی فعال در دانشگاه وجود دارد. ۲/۱/۲۰. نشانها و جوایز بین المللی خاص در دانشگاه وجود دارد. ۳/۱/۲۰. همایشها، نمایشگاهها، فستیوالها و مسابقات فرهنگی، ورزشی و هنری در راستای رویدادهای مهم ملی و بین المللی در دانشگاه برگزار می گردد. ۴/۱/۲۰. از هنرمندان و قهرمانان ورزشی ملی و بین المللی در جهت کمک به اهداف دانشگاه استفاده می شود. ۵/۱/۲۰. بازدیدها، اردوهای علمی و سیاحتی بین المللی در راستای اهداف بین المللی برای مجموعه دانشگاه برگزار می گردد.

همچنین در این تحقیق مجموعه الزامات بین المللی شدن دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی به تفکیک در سه مؤلفه آموزش، پژوهش و فناوری و خدمات پشتیبانی و اجتماعی احصا شد (فشالنج، ۱۳۹۱).

الزامات بین المللی شدن دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی

به تفکیک سه مؤلفه آموزش، پژوهش و فناوری و خدمات پشتیبانی و اجتماعی

۱. آموزش
<p>۱. کارگاهها و آزمایشگاههای مجهز و بین المللی متناسب با رشته های تحصیلی در دانشگاه وجود دارد.</p> <p>۲. دوره های جدید با توجه به تحولات روز، موضوعات بین المللی و بین رشته ای در دانشگاه ایجاد شده است.</p> <p>۳. دوره های آموزشیمجازی و الکترونیکی در دانشگاه وجود دارد.</p> <p>۴. رشته های آموزشی زبان های خارجی متنوع در دانشگاه وجود دارد.</p> <p>۵. دانشگاه دوره های مشترک بین المللی با دانشگاهها و مؤسسات خارج از کشور برگزار کرده است.</p> <p>۶. برخی از برنامه های درسی دانشگاه به زبان انگلیسی ارائه می شود.</p> <p>۷. برنامه های درسی دانشگاه دارای محتوایی با ابعاد بین المللی، بین فرهنگی و جهانی است.</p> <p>۸ از تکنولوژی آموزشی و فناوری های جدید بین المللی نظیر وب سایت، پست الکترونیکی، گروههای بحث و ... در تدریس استفاده می</p>

شود.

۹. اعضای هیأت علمی به تکنولوژی آموزشی و فناوری های جدید بین المللی آشنایی دارند .
۱۰. اعضای هیأت علمی از راهبردهای یاددهی و یادگیری و روشهای تدریس جدید آشنایی دارند .
۱۱. روشهای تدریس خلاق، دانشجو محور و به تفکر انتقادی دانشجویان کمک می کند .
۱۲. اعضای هیأت علمی از سازوکارها و روشهای جدید و متنوعی برای ارزشیابی پیشرفت تحصیلی دانشجویان استفاده می کنند .
۱۳. دانشگاه پردیس و مراکز مطالعه بین المللی فعال در داخل و خارج از کشور دارد .
۱۴. مبادله اعضای هیأت علمی بین المللی در دانشگاه وجود دارد .
۱۵. از اعضای هیأت علمی خارجی برای تدریس در دانشگاه استفاده می شود .
۱۶. حضور ، مشاوره و راهنمایی اعضای هیأت علمی در دانشگاه مناسب است .
۱۷. دوره ها و کارگاههای آموزشی بین المللی از جمله روشهای تدریس ، زبانهای خارجی، فناوری اطلاعات ، بین فرهنگی و... برای اعضای هیأت علمی برگزار می شود .
۱۸. دوره ها و کارگاههای زبانهای خارجی، فناوری اطلاعات و ارتباطات ، ارتباطات بین فرهنگی و بین المللی برای دانشجویان برگزار می شود.
۱۹. برنامه ، دستورالعمل و سازوکارهای مشخصی در پذیرش دانشجویان خارجی و داخلی وجود دارد .
۲۰. میزان جذب دانشجویان نخبه و سرآمد در دانشگاه مناسب است .
۲۱. نسبت تعداد دانشجویان غیر ایرانی به کل دانشجویان در دانشگاه مناسب است .
۲۲. پراکندگی جغرافیایی پذیرش دانشجویان خارجی مناسب است .
۲۳. دوره ها و کارگاههای آموزشی بین المللی از جمله زبانهای خارجی، فناوری اطلاعات ، بین فرهنگی و... برای کارمندان برگزار می گردد .
۲۴. ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر کارشناسان از اولویت برنامه های رشد کارکنان است .
۲۵. ارزشیابی آموزشی اعضای هیأت علمی بطور مستمر در دانشگاه انجام می گیرد .
۲۶. ارزیابی کیفیت (ارزیابی درونی و بیرونی) گروههای آموزشی دانشگاه انجام می گیرد .
۲۷. پیشرفت تحصیلی دانشجویان به طور مستمر مورد تحلیل و ارزیابی دانشگاه قرار می گیرد .

۲. پژوهش و فناوری

۱. سایتها مناسب برای فعالیتهای علمی و بین المللی در دانشگاه وجود دارد .
۲. دانشگاه به مراکز و شبکه های اطلاعات علمی بین المللی معتبر متصل است .
۳. پروژه های پژوهشی مشترک بین المللی در دانشگاه وجود دارد .
۴. پژوهشهای بنیادین و جدید از جمله نانوفناوری، بیوتکنولوژی، سلولهای بنیادین و ... در دانشگاه وجود دارد .
۵. انتشارات بین المللی و مجلات و نشریات پژوهشبین المللی در دانشگاه وجود دارد .
۶. کنگره ها، کنفرانس ها، سمینارها و جشنواره ها، نمایشگاههای علمی بین المللی در دانشگاه برگزار می شود .
۷. وضعیت تألیف، ترجمه، اختراعات و اکتشافات ثبت شده بین المللی اعضای هیأت علمی مناسب است .
۸. وضعیت تألیف، ترجمه، اختراعات و اکتشافات ثبت شده بین المللی دانشجویان مناسب است .
۹. وضعیت تألیف، ترجمه، اختراعات و اکتشافات ثبت شده بین المللی کارشناسان مناسب است .
۱۰. از مأموریت های بین المللی و فرصت های مطالعاتی اعضای هیأت علمی حمایت می شود .
۱۱. از مشارکت دانشجویان در مسابقات، همایشها، مجامع و فرصتهای علمی بین المللی مختلف حمایت می شود .
۱۲. از فرصتهای مطالعاتی و پروژه های تحقیقاتی بین المللی کارشناسان حمایت می شود .

۱۳. منابع و پایگاه‌های اطلاعاتی بین المللی کتابخانه های دانشگاه کافی و به روز است .
۱۴. کلیه اعضای هیأت علمی، کارشناسان و دانشجویان به راحتی به اینترنت دسترسی دارند .
۱۵. کمیت و کیفیت رایانه ها با نیازهای دانشجویان، اعضای هیأت علمی و کارشناسان متناسب است .
۱۶. کمیت و کیفیت منابع و پایگاه‌های الکترونیکی اطلاعاتی دانشگاه مناسب است .
۱۷. فعالیتهای پژوهشی دانشگاه بطور مستمر مورد ارزیابی قرار می گیرد .

۳. خدمات پشتیبانی و اجتماعی

۱. آگاهی و شناخت کافی از مأموریت بین المللی دانشگاه در میان مدیران، اعضای هیأت علمی، کارکنان و دانشجویان وجود دارد .
۲. بیانیه مأموریت رسمی دانشگاه دقیقاً به بین المللی شدن اشاره می کند .
۳. دانشگاه تعامل آزاد در عرصه بین المللی و جهانی دارد .
۴. بین المللی شدن دانشگاه به طور خاص به عنوان یکی از اولویتهای برنامه ریزی های دانشگاه است .
۵. برنامه ریزی استراتژی برای فعالیتهای بین المللی دانشگاه تعریف و تدوین شده است .
۶. اقدامات و فعالیتهای دانشگاه مطابق با استراتژی ها و برنامه ریزی های تعیین شده است .
۷. سیاستها و اهداف اجرایی تعیین شده دانشگاه افزایش سطح بین المللی شدن را موجب می شود .
۸. اقدامات و فعالیتهای دانشگاه مطابق با اهداف و سیاستهای بین المللی تعیین شده است .
۹. رئیس دانشگاه دارای استقلال و اختیارات لازم است .
۱۰. مدیریت و رهبری در دانشگاه دارای ثبات لازم است .
۱۱. رهبری و مدیریت در دانشگاه مشارکتی و براساس آزادی عمل است .
۱۲. مدیران دانشگاه دارای تخصص و کارآمدی بین المللی هستند .
۱۳. انجام امور بین المللی از برنامه ها و فعالیتهای اولویت دار مدیران در واحدهای مربوطه است .
۱۴. رهبران و مدیران ارشد در بین المللی کردن دانشگاه متعهد هستند .
۱۵. ساختارهای بنیادین و مستقل برای فعالیت های بین المللی و گسترش آن در دانشگاه وجود دارد .
۱۶. پستهای سازمانی لازم برای فعالیتهای بین المللی در دانشگاه وجود دارد .
۱۷. گزینش منابع انسانی دانشگاه (اعضای هیأت علمی و کارمندان) براساس شاخصهای بین المللی است .
۱۸. برنامه، دستورالعمل و آئین نامه های مدونی برای استخدام، ارتقاء و توسعه بین المللی منابع انسانی دانشگاه (اعضای هیأت علمی و کارمندان) وجود دارد .
۱۹. فعالیتهای بین المللی از سوی مدیران، اعضای هیأت علمی، دانشجویان و کارمندان دانشگاه حمایت می شود .
۲۰. سیستم حمایتی دولت و وزارت علوم، تحقیقات و فناوری از فعالیتهای بین المللی دانشگاه مناسب است .
۲۱. سفارتخانه ها، دانشگاهها و سازمانهای خارج از کشور از برنامه های بین المللی دانشگاه حمایت می کنند .
۲۲. مجموعه های فرهنگی و کمپ های ورزشی مناسب برای بهره برداری فعالیتهای بین المللی دانشگاه وجود دارد .
۲۳. خوابگاههای مجهز به امکانات بین المللی برای کلیه دانشجویان متقاضی فراهم می باشد .
۲۴. دانشگاه برای فعالیتهای آموزشی مانند (جذب دانشجو و استاد خارجی، حمایت از مبادله دانشجو و استاد و ...) بودجه اختصاصی لازم دارد .
۲۵. دانشگاه برای فعالیتهای پژوهشی مانند (فرصتهای مطالعاتی خارج از کشور، کنگره ها، بازدید ها، کنفرانس ها و همایشها، پروژه های مشترک بین المللی و ...) بودجه اختصاصی لازم دارد .
۲۶. دانشگاه بودجه و منابع مالی ویژه برای برنامه ها و فعالیتهای بین المللی از دولت دریافت می کند .
۲۷. بودجه اختصاصی لازم برای گسترش خدمات مربوط به امور و فعالیتهای بین المللی وجود دارد .

۲۸. دانشگاه به طور فعال به دنبال منابع مالی ویژه (علاوه بر بودجه رسمی) از سایر منابع داخلی و خارجی برای فعالیتهای بین المللی دانشگاه است .
۲۹. نوآوری ، خلاقیت و خطرپذیری در انجام فعالیتهای بین المللی دانشگاه وجود دارد .
۳۰. تا چه میزان فعالیتهای بین المللی دانشگاه براساس تیم ها و به صورت مشارکتی انجام می گیرد .
۳۱. به ارباب رجوع در دانشگاه احترام و ارزش گذاشته می شود .
۳۲. منابع انسانی دانشگاه به رعایت اصول اخلاقی در تمام زمینه ها پایبند هستند .
۳۳. مدیران در تصمیم گیریهای خود به نتایج امور بین المللی دانشگاه توجه می کنند .
۳۴. امور بین المللی دانشگاه با دقت ، تیزبینی و درست انجام می گیرند .
۳۵. اطلاعات در مورد فعالیت های بین المللی دانشگاه به طور منظم به سیستم پست الکترونیکی داخلی استادان، دانشجویان، کارکنان ، مدیران ارسال می شود .
۳۶. دانشگاه با دانشگاهها، سازمانها و شخصیت‌های بین المللی خارج از کشور ارتباطات قوی دارد .
۳۷. دستورالعملها و برنامه های منظمی برای ارتباط و همکاری با مؤسسات و دانشگاههای داخلی، بین المللی و خارجی وجود دارد .
۳۸. اطلاع رسانی و تبلیغات مناسبی درخصوص فعالیتهای و ارتباطات ملی و بین المللی دانشگاه از طریق نشریه ها، پانلهای خبررسانی و رسانه های جمعی و بین المللی وجود دارد .
۳۹. لینکهای مستقیمی در شبکه جهانی وب درباره معرفی برنامه ها ، فعالیتهای و ارتباطات بین المللی دانشگاه وجود دارد .
۴۰. دانشگاه شبکه های ارتباطی قوی با دانش آموختگان داخلی و خارجی دارد .
۴۱. دانشگاه تمهیدات و خدماتی پیرامون ویزا/ اقامت/ خدمات مربوط به درخواست اجازه کار و... برای اعضای هیأت علمی، کارمندان و دانشجویان فراهم می کند .
۴۲. دانشگاه قراردادهای و توافقنامه های ملی و بین المللی دانشگاهی فعال دارد .
۴۳. دانشگاه در شبکه‌ها، کنفرانسها، مجامع و اتحادیه های بین المللی مختلف عضویت دارد .
۴۴. اعضای هیأت علمی به برنامه ها و فعالیتهای بین المللی شدن متعهد و پایبند هستند .
۴۵. کارکنان دانشگاه دارای مهارت های تخصصی شغلی بین المللی می باشند .
۴۶. کارکنان دانشگاه به انجام فعالیتهای بین المللی دانشگاه متعهد هستند .
۴۷. ساختار و سیستمهای مناسب ارزیابی کیفیت در دانشگاه وجود دارد .
۴۸. برنامه و سازوکارهای مشخص برای ارزیابی عملکرد در دانشگاه وجود دارد .
۴۹. دانشگاه به طور رسمی و مستمر ارتباطات و فعالیت‌های بین المللی دانشگاه را مورد ارزیابی قرار می دهد .
۵۰. پاداشها و جوایزی برای دستیابی به اهداف و برنامه های بین المللی شدن دانشگاه اختصاص داده شده است .
۵۱. برنامه و فعالیتهای پاداش دهی برای افزایش انگیزه اعضای هیأت علمی، کارکنان و دانشجویان در دانشگاه وجود دارد .
۵۲. انجمن ها و کلوبهای متنوع و بین المللی فعال در دانشگاه وجود دارد .
۵۳. نشانها و جوایز بین المللی خاص در دانشگاه وجود دارد .
۵۴. همایشها، نمایشگاهها، فستیوالها و مسابقات فرهنگی، ورزشی و هنری در راستای رویدادهای مهم ملی و بین المللی در دانشگاه برگزار می گردد
۵۵. از هنرمندان و قهرمانان ورزشی ملی و بین المللی در جهت کمک به اهداف دانشگاه استفاده می شود .
۵۶. بازدیدها، اردوهای علمی و سیاحتی بین المللی در راستای اهداف بین المللی برای مجموعه دانشگاه برگزار می گردد.

اکنون با این مقدمه و تشکر از اعضای محترم پنل، خصوصا سپاسگزاری ویژه از مدیران محترم دانشگاهی که عنوان بین المللی با خود دارد، دعوت میز آینده پژوهی را منت نهاده و پذیرفته اند و از راه دور تشریف آورده اند تا در کنار بحث و بررسی آینده بین المللی شدن آموزش عالی و نحوه مواجهه دانشگاه های ایرانی با آن ، به مثابه یک مثال شاهد دانشگاهی که اصولا با عنوان بین المللی مدتهاست در کشور ایجاد شده است مورد کاوی بشود، اجازه بدهید فرض پنل را بر این بگذاریم که:

اگرما در فهم آینده و شکل دهی به آینده ، مشارکت فعال نداشته باشیم، آینده بی حضور مؤثر ما برای ما رقم خواهد خورد

پرسش این است که:

۱. «کلان-روندهای» آینده در ابعاد بین المللی آموزش عالی چیست؟
۲. نیروهای پیشران و بازدارنده در ایران برای همراهی هشیارانه و خلاق دانشگاه های ایرانی با فرایندهای بین المللی شدن آموزش عالی کدام اند ؟
۳. تجربه دانشگاه بین المللی در ایران چیست ؟
۴. چه راهبردهایی برای سناریوهای مطلوب آینده لازم داریم؟

دکتر سید هادی مرجائی (مدیر گروه مطالعات تطبیقی و نوآوری آموزش عالی موسسه)

تجربه بین المللی شدن آموزش عالی در هند- مروری بر بیانیه میسور

انجمن دانشگاه های هند^۳ میز گردی با عنوان " بین المللی شدن آموزش عالی هند"^۴ در دانشگاه میسور در سال ۲۰۰۱^۵ ترتیب داد. (IAU Newsletter. (2001) آنها سازوکارهایی را برای تقویت بین المللی شدن آموزش عالی هند در دانشگاه های منتخب هند بررسی کردند که به " بیانیه میسور "^۶ معروف شد و مفاد آن به شرح زیر به تصویب رسید.

بیانیه میسور شامل:

- پذیرش اینکه که بین المللی شدن آموزش عالی یک واقعیت از زندگی در «عصر دانش»^۷ جدید است،
- درک بین المللی شدن به بهبود کیفیت آموزش و پرورش ، ترویج فرهنگ هند در خارج از کشور با در نظر گرفتن بازدهی و سود مالی منجر خواهد شد ،

³The Association of Indian Universities

⁴Internationalization of Indian Higher Education

⁵26 to 28 February 2001 at The University of Mysore

⁶Mysore Statement

⁷Knowledge Era

- شناخت این که همکاری و ایجاد شبکه برای غنی سازی یادگیری آموزش و بهبود کیفیت پژوهش ضروری است ،
- باور این که لازم است به صورت جدی و بلافاصله اقدامات لازم صورت گیرد ،
- اراده دولت، نهادهای علمی و انجمن دانشگاه های هند برای برداشتن گام های لازم برای تقویت آموزش عالی هند در سطح بین المللی .

پس از بحث و بررسی ، آنها اقدامات زیر را به دولت توصیه کردند.

توصیه هایی به دولت:

■ اقدام مناسب برای ترویج فرهنگ هند در خارج از کشور، این موضوع نیاز به راه اندازی یک کمیته برای ترویج آموزش و پرورش هند در خارج از کشور دارد.

■ اجازه به دانشگاه های هند برای گشایش پردیس های دانشگاهیدر خارج از کشور به صورت پردیس وابسته⁸. اصلاح کمیسیون تامین مالی دانشگاه قانون سال ۱۹۵۶ وقانون های فعالیت های شوراهای قانونی که شامل بند خاص که اجازه می دهد به دانشگاه ها برای گشایش پردیس دانشگاهی به صورت وابسته و صدور آموزش و پرورش هند از طریق آموزش ازراه دور،

■ ساده کردن روش ثبت نام، نیاز به آزمون ورودی ، موضوع " صدور گواهی عدم سوء پیشینه و صدور تمدید ویزا،

■ سفارت هند و کمیسیون های عالی در خارج از کشور باید نقش مهمی در ارائه اطلاعات در مورد آموزش عالی در هند ایفا کنند . آنها باید از طریق برگزاری نمایشگاه معرفی دانشگاه ها، برگزاری امتحانات ورودی به جذب دانشجوی کمک کنند،

■ اعمال سیاست درهای باز⁹ برای تامین مالی دانشجویان،

■ آنها ایجاد وب سایت مرکزی را برای تقویت پایه اطلاعات و انتشار اطلاعات توصیه کردند،

■ دولت و سایر نهادهای قانونی " باید استقلال و انعطاف پذیری¹⁰ بیشتری به دانشگاه ها اعطا کنند تا آنها دانشجویان خارجی بپذیرند و به همکاری با نهادهای خارجی ورود پیدا کنند،

■ ایجاد تکلیف کاری از طریق یک ساختار مستقل متشکل از نمایندگان نهادهای مختلف مانند کمیسیون تامین مالی دانشگاه ها¹¹ ، شورای آموزش فنی و حرفه ای هند¹² و شورای پزشکی هند¹³ برای پذیرش دانشجویان در برنامه های مختلف حرفه ای،

■ دولت باید افزایش تامین مالی برای آموزش بین المللی را در نظر گیرد . این، موسسات ارائه کمک های مالی را قادر خواهد ساخت تا به رفتن دانشجویان هندی در خارج از کشور ، به آمدن دانشجویان خارجی به هند و به موسسات آموزشی که مایل به توسعه زیرساخت های آموزش بین المللی کمک کنند،

■ باید ابزار مناسبی برای مراقبت از استاندارد آموزش ارائه شده توسط دانشگاه های خارجی وجود داشته باشد. کمیته اقدامات زیر را برای بررسی موسسات دانشگاهی توصیه کرد.

توصیه هایی به موسسات دانشگاهی:

■ دانشگاه ها و موسسات دانشگاهی که ثبت نام تعداد زیادی از دانشجویان بین المللی دارند باید امکانات کافی برای فراهم کردن محیط مورد نیاز داشته باشند.

■ ارزیابی نقاط قوت در رشته های مختلف آموزش و پرورش و شناسایی مناطقی که دانشجویان بین المللی را در سطوح مختلف جذب خواهد کرد.

■ ساده کردن فرایند پذیرش دانشجویان بین المللی.

■ موسسات دانشگاهی هند باید همکاری و توسعه شبکه با دانشگاه های خارجی را در هر دو گروه کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه را راه اندازی کنند.

■ بهتر است محیط دانشگاهی دانشگاه همکار خارجی مشابه دانشگاه های هند باشد.

■ به روز رسانی و بین المللی شدن برنامه آموزشی بالاترین اولویت باشد.

■ دانشجویان از کشورهای غیر انگلیسی زبان اغلب دانش ناکافی از زبان انگلیسی دارند . تنظیم و برگزاری کلاس های زبان انگلیسی ویژه ای

⁸offshore campuses

⁹Open-Door Policy

¹⁰Autonomy and Flexibility

¹¹University Grants Commission

¹²India Council for Technical education

¹³Medical Council of India

برای آنها ضروری است.

□ دانشگاه های هند باید برنامه های ویژه کوتاه مدت برای کسب اطلاعات بیشتر در مورد فرهنگ و میراث فرهنگی، ثروت طبیعی، تنوع، زبان و یا فن آوری های بومی^{۱۴} برای دانشجویان کشورهای در حال توسعه که می خواهند به هند سفر کنند برگزار کنند (IAU Newsletter 2001 & Mitra S K, 2010).

توصیه به انجمن دانشگاه های هند

□ به منظور تسهیل بین المللی شدن آموزش عالی هند، انجمن دانشگاههای هند باید نقش هماهنگ کننده را ایفا کند. برای این منظور باید یک کنسرسیوم آموزش بین المللی^{۱۵} (CIE) ایجاد شود.

□ با به رسمیت شناختن این واقعیت که یک دامنه وسیعی برای جذب دانشجویان از کشورهای توسعه یافته وجود دارد، انجمن دانشگاه های هند باید با هماهنگی موسسه آموزش بین المللی^{۱۶} (IIE) و دیگر سازمان های مشابه، شناسایی برنامه ها و مشخص کردن پایه علمی دانشجو و یا گروه های دانشجویی را تعهد نمایند (IAU Newsletter 2001).

دکتر ولی اله برزگر: معاون آموزشی بین المللی امام خمینی (ره)

در ابتدا اجازه دهید به سوال آقای دکتر فراستخواه که پرسیدند مخاطبان جهانی ما بیشتر از چه کشورهایی هستند، پاسخ دهم. مخاطبان جهانی نظام آموزش عالی در ایران و دانشگاه هایی که پس از انقلاب جذب دانشجوی خارجی داشتند از جمله دانشگاه ما اغلب از کشورهای عربی خاورمیانه و کشورهای فارسی زبان نظیر افغانستان و تاجیکستان بودند. البته این موضوع به تحلیل و آسیب شناسی علمی و دقیق نیاز دارد. به نظر میرسد سهم آموزش عالی و دانشگاه های پذیرنده ی دانشجوی خارجی در این تاخیر و تعویق بین المللی شدن آموزش عالی در ایران در مقایسه با عوامل تاثیرگذار بیرون از نظام آموزش عالی اندک و ناچیز باشد. البته تصمیم گیرندگان و سیاست گذاران آموزش عالی در ایران در تبیین کاستی ها و علل و عوامل این تاخر فرهنگی و علمی و ارائه راه های برون رفت از آن و پیشنهاد راهبرد های مناسب، برای مدیریت کلان کشور یا دچار خودسانسوری بودند و یا تا حدودی قصور داشتند.

در خصوص مولفه های بین المللی شدن آموزش عالی و دانشگاهها، فهم مشترک در بین تصمیم گیرندگان و سیاست گذاران آموزش عالی در کشور وجود ندارد. آیا بین المللی شدن آموزش عالی تنها با پذیرش دانشجوی خارجی و افزایش تعداد آنها تحقق می یابد؟ یا اینکه حضور

¹⁴Indigenous Technologies

¹⁵Consortium for International Education (CIE)

¹⁶Institute for International Education (IIE)

دانشجویان خارجی از ملیت‌های گوناگون تنها یکی از دهها لوازم و شرایط ضروری و مورد نیاز برای بین المللی شدن آموزش عالی است! به نظر می‌رسد با توجه به تجربه‌های متنوعی که در این حوزه در کشورهای گوناگون از توسعه یافته و یا در حال توسعه وجود دارد، شرط لازم و کافی حضور فعال و موثر در فضای بین المللی آموزش عالی، بین المللی شدن ساختارهای آموزش عالی در همه‌ی ارکان آموزشی، پژوهشی، توسعه و پشتیبانی خواهد بود. به بیان دیگر مثلا در مقوله‌ی آموزش وقتی ارکان آموزش نظیر محتوای درسی، استاد، زبان آموزش، شیوه‌های آموزشی، ارزشیابی‌ها و آموزشی و سایر مولفه‌های ذیربط با استاندارد‌های بین المللی فاصله‌ی معنا داری داشته باشد، انتظار بین المللی شدن امری عبث و بیهوده خواهد بود و هر نوع هزینه کردن در این خصوص بدون اصلاح زیرساخت‌ها از حیث اقتصادی مقرون به صرفه نخواهد بود! همین موضوع در خصوص پژوهش و امور پژوهشی نیز صدق می‌کند. شرط حضور تاثیرگذار در پژوهش‌های بین المللی و جهانی و نقش آفرینی دانشگاه‌ها، استادان و دانشجویان تحصیلات تکمیلی، بین المللی شدن ساختارهای پژوهشی در آموزش عالی و دانشگاه‌ها خواهد بود. اگر این موارد تحقق یابد، استقبال دانشجوی خارجی برای تحصیل در ایران نیاز به برنامه ریزی پیچیده نخواهد داشت. چون در این صورت آموزش عالی همانند مشکی است که کیفیت و بویش تصنعی و ساختگی نیست و ناشی از تبلیغات و تدلیس عطار نیست! مشک آن است که خود ببوید نه آنکه عطار بگوید!

پس از پیروزی انقلاب اسلامی و در سه دهه‌ی گذشته رویکردهای گوناگونی در خصوص اهداف و غایات پذیرش دانشجوی خارجی و کم و کیف آن در نهادها و مراجع ذیربط و تصمیم ساز و تصمیم گیر وجود داشت که فارغ از ارزش داوری و یا توصیف آنها به خوب یا بد، در مجموع توفیق چندانی در زمینه سازی برای حضور دانشگاه‌ها در عرصه‌ها و ماموریت‌های بین المللی و یا بین المللی کردن آموزش عالی نداشتند. به نظر می‌رسد یکی از دلایل این عدم توفیق از این ناشی می‌شد که رویکردها و سیاست‌های کلان در این حوزه نتیجه‌ی تصمیمات نهادهایی خارج از ساختار آموزش عالی بود و در نتیجه بر خاسته از طبیعت و ماهیت آموزش عالی نبود. ویژگی دیگر غالب این رویکردها، فرهنگی - امنیتی بودن آنهاست. مقصودم نفی عناصر فرهنگی و امنیتی در مقوله‌ی پذیرش دانشجوی خارجی نیست؛ بلکه تبیین نسبت عناصر تعیین کننده و تشخیص دقیق و عالمانه سهم هر کدام، موضوعی بود که در تدوین راهبردها و رویکردهای حاکم بر پذیرش دانشجوی خارجی مغفول واقع شده بود. برای مثال عنصر اقتصاد و اینکه به این موضوع از منظر اقتصادی نیز نگریسته شود و به جایگاه و سهم آن و پیامدهای مثبت آن توجه شود، چندان عنایتی نشده است! شاید اغراق نباشد اگر بگوییم که هیچگاه مقوله‌ی پذیرش دانشجوی خارجی در ایران پس از انقلاب به عنوان یک صنعت درآمدزا و ارزآور که می‌تواند باعث پویایی اقتصاد و رونق آن شود، مورد توجه قرار نگرفته است و یا شاید عامدانه و از روی اعتقاد به نفع اهداف فرهنگی - امنیتی از مکانیسم اولویت بندی ما حذف شده است!

بنابر این اگر مقصود ما تنها اهداف فرهنگی، ایدئولوژیکی و امنیتی باشد و برای سایر عناصر سهمی قائل نباشیم، نتیجه‌ی منطقی آن این خواهد بود که پذیرش دانشجوی خارجی در یک دانشگاه منحصر باشد و تنها یک دانشگاه بین المللی داشته باشیم؛ زیرا ملاحظات فرهنگی به ما اجازه‌ی مانور بیشتر نخواهد داد! و سیاست‌ها و برنامه‌ها اغلب قرنطینه‌ای خواهد بود. ولی اگر ما به سایر عناصر در مقوله‌ی پذیرش دانشجوی خارجی و مشارکت در فضای بین المللی آموزش عالی توجه و عنایت داشته باشیم، برای مثال منافع و درآمدهای اقتصادی و یا حرکت برای جهانی شدن، مدل، رویکردها و استراتژی‌های ما در این حوزه رنگ و بوی دیگری خواهد داشت و تفاوت فاحشی با الگوی پیشین خواهد داشت.

. موانع بین المللی شدن آموزش عالی در ایران و علل سستی و فتور در افزایش پذیرش دانشجویان خارجی در دانشگاه‌های ما، از پاره‌ای جهات شبیه موانع توسعه صنعت توریسم در ایران است. غیر از مشکلات ساختاری و رویکردی، پیچیدگی‌ها در خیلی از فرایندهای مرتبط با پذیرش دانشجویان غیر ایرانی نظیر فرایندهای کنسولی و مباحث مربوط به ورود و خروج اتباع بیگانه، روان و گاه شفاف نبودن برخی از مکانیسم‌های پذیرش، آزادی عمل مناسب نداشتن دانشگاه‌ها و اعضای هیات علمی در حوزه‌های مرتبط با این موضوع، اختیارات و اعتبارات محدود دانشگاه‌ها که متناسب با ماموریت‌های محوله آنها در این حوزه نیست، برخی دیگر از علل و عوامل عدم توسعه یافتگی ما در مقوله‌ی بین المللی شدن آموزش عالی و سستی و فتور دانشگاه‌های ما در افزایش پذیرش دانشجویان خارجی می‌باشد.

زبان تدریس در دانشگاه‌های دارای دانشجوی خارجی نیز یکی از موضوعات پرمناقشه در این حوزه به شمار می‌رود. به هر حال یکی از مهم ترین زبان‌های علمی در دنیای امروز زبان انگلیسی است و آن دسته از دانشگاه‌های ما که برنامه‌ای برای بین المللی شدن دارند و حضور تاثیرگذار

و موفق خود را در محیط بین المللی آموزش عالی به عنوان یکی از اهداف کلان سند چشم انداز خود ترسیم کرده اند ، ناگزیر باید در خصوص زبان تدریس در دانشگاه و نسبت آن با زبان فارسی ساز و کاری بیندیشند.

دکتر نسربین نورشاهی:

برای رشته های علمی و پایه شاید بتوان گفت اگر فارسی هم خوب بلد نباشند بتوانند اما در مورد رشته های علوم انسانی که ما تاکید مان رویش است و... باید به زبان انگلیسی باشد.

دکتر ولی اله برزگر:

ما باید تا حدودی از سیاست های صلب و سخت و تجویزی در حوزه ی آموزش عالی اجتناب کنیم و به متولیان آموزش عالی (البته نه در بخش ستاد بلکه در خطوط مقدم که دانشگاه ها و اعضای هیات علمی هستند) آزادی عمل بیشتری بدهیم و به آنها که مجموعه ای از نخبگان جامعه هستند اعتماد داشته باشیم و به آنها اجازه دهیم در موضوع بین المللی کردن آموزش عالی و تبدیل آن به یک صنعت شکوفا و پررونق سیاست های دینامیک و پویا اتخاذ کنند و سازمان خود را به سازمانی هایی چابک ، هوشمند و انعطاف پذیر در این عرصه تبدیل سازند.

دکتر نسربین نورشاهی:

برای رشته های علمی و پایه شاید بتوان گفت اگر فارسی هم خوب بلد نباشند بتوانند اما در مورد رشته های علوم انسانی که ما تاکید مان رویش است و... باید به زبان انگلیسی باشد.

دکتر امیر عباس رصافی: معاون پژوهشی و فناوری دانشگاه بین المللی امام خمینی (ره)

در بحث focus group discussion ها من فکر میکنم اگر آقای دکتر قاسمی زحمت بکشند و برگزارای یک یا دو جلسه را در دانشگاه (در قالب جلساتی در مرکز آینده پژوهی دانشگاه) برعهده بگیریم و میزبان شما باشیم بحث حتما مفیدتر خواهد بود.

یک بحث دیگر، که با توجه به ۱۰ سالی که در دانشگاه بین المللی امام خمینی^(۵) و جلسات تدوین طرح استراتژیک دانشگاه بوده‌ام، همیشه برای من مسئله بوده است (و علیرغم حضور دیدگاههای مختلف در این دوره کماکان وجود دارد) این است که تعریف دانشگاه بین المللی چیست؟ ظاهراً همه تعریف نانوشته‌ای را قبول دارند، پس هیچ کس درمورد آن صحبتی نمی کند! بالاخره باید بتوان کمیته را اندازه گرفت و آن را مبنای بین المللی شدن قرار داد. من خوشحال شدم که اینجا حضار محترم از کمیته‌های قابل اندازه‌گیری صحبت می کنند. اما مشکل دیگری نیز هست. شاید دانشگاه صنعتی شریف یک مثال برجسته از دانشگاهی بین المللی باشد. من دقت می کردم بسیاری از شاخص‌های متداول بین المللی بودن نظیر دانشجوی خارجی و... را این دانشگاه ندارد. بالاخره دانشگاه بین المللی به چه معنا است؟ شاید بتوانیم در جلساتی از این دست به تعریفی دقیق تر از دانشگاه بین المللی برسیم. یعنی بگوییم مثلاً تلفیقی از این ۵ مورد شاخص‌های یک دانشگاه بین المللی می شود. البته این نکته را هم

باید در نظر داشت که از نظر اینجانب دانشگاه اساساً و ذاتاً ماهیتی بین المللی دارد و شاید بهتر باشد که دغدغه ما بین المللی

ماندن دانشگاه‌هایمان باشد نه بین المللی کردن آن. در این عرصه ممکن است یک دانشگاه ضعیف تر باشد و حوزه نفوذ بین المللی اش محدودتر، و دیگری بزرگتر. اما به هر حال استادی که در یک کالج دور افتاده در یک شهر کوچک برای دانشگاه ام آی تی recommendation می دهد آن recommendation اعتبار دارد، یعنی استاد به واسطه عضویت در آن دانشگاه اعتبار بین المللی پیدا می کند.

به هر حال برای آن که بتوان تعریفی نیز ارائه داد، و یک جهت برای این بین المللی ماندن ترسیم کرد، تصور می کنم این جلسات بتواند شاخص ها و معیارهای لازم را مطرح کند. در همین راستا سؤال مهم دیگر این است که آیا می‌خواهیم پژوهش در دانشگاه‌هایمان بین المللی شوند یا در بین شهروندان ایرانی؟ به نظر می آید این دو با هم متفاوت هستند (چیزی شبیه تفاوت GDP و GNP در اقتصاد). به نظر من شاید یکی از وظایف اصلی این سازمان و جلسات توجه به این موارد باشد. و با توجه به این که فرمودید موسسه زحمت برنامه ششم را هم دارد می کشد اهمیت موضوع بیشتر هم می شود.

از سوی دیگر این نکته نیز نباید مغفول بماند که بالاخره ما در چارچوب یک سری سیاست‌های بالادستی باید حرکت کنیم، و تا این نگاه در آنها درست نشود این مسائل حل نمیشود. می توان علت یابی کرد که چرا ما فقط منحصر به این چند کشوری شدیم که در همسایه خودمان قرار دارند و آقای دکتر بزرگر هم به آن اشاره کردند. اما اگر هدف بالادستی ما (بدون آن که بخواهیم در این جلسه آن را ارزشگذاری کنیم)، نه گسترش و تعمیق ارتباط با اروپا و آمریکا و سایر کشورهای مشابه بلکه حوزه کشورهای همسایه است پس این هدف است که باید دنبال شود و نباید نگران باشیم که در هدف بین المللی شدن عقب مانده ایم.

این نکته هم شایان ذکر است که طرح استراتژیک دانشگاه در دوره جدید در حال تدوین است که در یک یا دو تا از اهدافش صراحتاً به بحث بین المللی شدن البته با عنایت بیشتر به جهان اسلام و نیز سیاست‌های بالادست، توجه کرده است. پیش بینی اینجانب این است که دانشگاه ان شاءالله بتواند تا پایان همین ترم جلد اول آن را منتشر کند. اما باز هم تاکید میشود که باید متناسب با این نگاه سیاستها و آیین نامه ها و.. تصحیح شوند. که از نظر اینجانب این موسسه در نهادهای خلی می تواند نقش اساسی داشته باشد.

دکتر حاکم قاسمی: رئیس مرکز پژوهشی آینده پژوهی دانشگاه بین المللی امام خمینی (ره)

در نامه ای که از موسسه به دستمان رسید دو بحث مطرح بود که این جلسه بر اساس آن شکل گرفت. از جمله درخواستها برگزاری نشست مشترک برای گفتگوی مقدماتی در باره همکاری دانشگاه بین المللی امام خمینی و موسسه در زمینه بین المللی شدن آموزش عالی بود. از این جهت به دو شکل می توان مباحث جلسه امروز را پیش برد. اول اینکه ما باهم بحث و مذاکره کنیم که برای همکاری در زمینه بین المللی شدن آموزش عالی و دانشگاهها چه مقدماتی باید فراهم شود تا این همکاری شکل بگیرد. با هم گفتگو کنیم که چگونه با هم همکاری کنیم که هم افزایی در جهت پی گیری موضوع مشترک و هدف مشترکی که داریم یعنی بین المللی شدن دانشگاه و آموزش عالی اتفاق بیفتند. دوم اینکه این بحث های مقدماتی را در باره شکل دادن همکاری با یکدیگر کنار بگذاریم و وارد بحث بین المللی شدن آموزش عالی و دانشگاهها بشویم. و تلاش بکنیم به این پرسش پاسخ بدهیم که بین المللی شدن دانشگاه چیست و چگونه می توانند اتفاق بیفتند؟ عواملی که آن را تقویت می کند کدامند و عواملی که مانع هستند کدامند؟ و چگونه می توان موانع را از میان برداشت و از عوامل تقویت کننده برای دستیابی به هدف سود جست؟

اگر در مورد همکاری های مقدماتی بخواهیم بحث کنیم تا زمینه یک همکاری بلند مدت فراهم شود به گونه ای که منتهی به توافق و تفاهم نامه شود باید به اطلاع برسانم در سال ۱۳۹۱ تفاهم نامه ای برای همکاری در این باره بین دانشگاه بین المللی امام خمینی و موسسه منعقد شده است. دوره این تفاهم نامه ۵ ساله است. در قالب آن که به ابعاد مختلف موضوع توجه شده، همکاریهای متقابل می تواند شکل بگیرد و ادامه پیدا کند. از این جهت این نشست می تواند مبنایی برای اجرایی شدن این تفاهم نامه باشد. در این تفاهم نامه در باره همکاریهای متقابل توافقی اولیه صورت گرفته است. حال باید بررسی کرد که چگونه می توانیم آن را اجرایی کنیم. بر اساس این تفاهم نامه در مورد برگزاری یک همایش مشترک با همکاری موسسه در دانشگاه بین المللی امام خمینی پیش بینی شده و در باره آن مذاکراتی صورت گرفته است مبنی بر اینکه همایشی با عنوان بین المللی شدن دانشگاه و بین المللی شدن آموزش عالی برگزار شود. در این جهت اگر توافق وجود دارد باید فراخوان داده شود، و از صاحب نظران و از مجموعه کسانی که در این حوزه نظر دارند کمک گرفته شود و دعوت شود که مقاله ارسال کنند. اگر بحث و گفتگو در این زمینه پیش می رفت طبیعتاً می توانست زمینه یک همکاری بلند مدتی را فراهم کند.

در زمینه بین المللی شدن آموزش عالی هم دانشگاه بین المللی امام خمینی ضمن آنکه تجربه عملی دارد، (تجربه ای که در اختیار مدیران دانشگاه است، چه مدیران گنونی و چه مدیران قبلی) که می تواند در این زمینه در جهت پیشبرد به مدیران و مسئولان کمک کند. مجموعه ای از کارهای تحقیقاتی و پژوهشی هم صورت گرفته است. به عنوان مثال بخشی از پایان نامه ها دوره های تحصیلات تکمیلی به این موضوع اختصاص پیدا کرده است. که برخی از آنها به اتمام رسیده و نتیجه اش هم مشخص شده است. برخی از این پایان نامه ها به مطالعه و بررسی تجربه خود دانشگاه بین المللی و همینطور تجربه سایر دانشگاه ها پرداخته است. برخی از پایان نامه ها هم بررسی تاثیر یک مجموعه ای از عوامل را بر دانشگاه و بین المللی شدن دانشگاه بررسی کرده اند. ضمن آن کارهای تحقیقاتی برخی از اساتید و مقالاتی که این اساتید منتشر کرده اند وجود دارد که به ادبیات پژوهشی موضوع بین المللی شدن آموزش عالی غنا می بخشد. در صورتیکه نشست با این موضوع برگزار شود می توانیم از همکاری و اساتیدی که در این حوزه صاحب آثار هستند و یا کار تحقیقاتی انجام داده اند دعوت کنیم و از نظرات آنها هم بهره مند شویم.

این بحث بین المللی شدن آموزش عالی و آینده بین المللی شدن دانشگاه را از این جهت یادآوری کردم که بحث اصلی شکل دادن همکاری های موسسه و دانشگاه بین المللی امام خمینی، در حاشیه قرار نگیرد و بحثها و اظهار نظرهایی که در جلسه امروز می شود مقدمه ای بشود برای شکل دادن همکاریهای سازمان یافته و بلند مدت تر.

در بین المللی شدن آموزش عالی عوامل مختلفی تاثیر دارند. اول اینکه بین المللی شدن آموزش عالی از در ماهیت و ذات فعالیتهای دانشگاهی است بدین معنا بین المللی شدن ذاتی آموزش عالی است و آن هم از ذات علم و ذات دانش که کارکرد و تولید اصلی دانشگاه است ناشی می شود. محصول و برونداد آموزش عالی تولید علم و دانش است. محصولی که از جنس فکر و اندیشه است و مرز پذیر نیست. یعنی مرز و محدوده ای نمی شناسد و ما نمی توانیم در مرزهای مشخص شده ای مانند مرزهای ملی محدودش کنیم و با ایجاد مانع از فرارفتن آن از مرزهای ملی جلوگیری کنیم. بنابر این آموزش عالی با توجه به وظایف و آنچه تولید و ارائه می کند ذاتاً دارای ظرفیت و استعداد بین المللی شدن هست. البته باید

ابزارهای هم فراهم شود تا این استعداد و ظرفیت به منصف ظهور برسد و تحقق پیدا کند. با این ویژگی آموزش عالی به صورت ذاتی به سمتی پیش می رود که بین المللی بشود.

عامل دیگر که به بین المللی شدن آموزش عالی کمک می کند مجموعه ای از روندها و فرایندهایی است که مرزهای محدود کننده را کم رنگ کرده و یا از بین برده است و ملتها را به سمتی سوق می دهد که یافته های آموزشی و پژوهشی خود را در عرصه بین المللی عرضه بکنند. هم برای اینکه با عرضه و به اشتراک گذاشتن یافته ها از یافته های یکدیگر بهره مند شوند و هم برای اینکه تلاش دارند با عرضه بین المللی یافته های علمی و آموزشی و پژوهشی از درآمد و سود حاصل از آن بهره مند شوند. از این جهت است که ما می بینیم آنچنانکه اشاره شد کشورهایی مانند کشور هند در این سمت پیشرفت کرده، و ما کشورهای دیگر جهان سومی را هم بینیم مثلا مالزی به سرعت به این سمت پیش می رود و یا ترکیه دارد به این سمت پیش می رود. اینها بخشی ناشی از واقعیت های جامعه و جهان امروز است و ناشی از روندها و فرایندهای کلانی است که اتفاق افتاده است.

یکی از این روندها جهانی شدن است. جهانی شدن روندی است که ضمن از بین بردن موانع و مرزهای محدود کننده، امور، پدیده ها، و محصولات و تولیدات نظری و عملی را از سطوح محدود محلی، ملی و منطقه ای به سطح بین المللی و جهانی می کشاند. لذا این روند آموزش عالی را نیز در جهت بین المللی شدن تحت تاثیر قرار داده و می دهد. روند کلان دیگر که به شدت در این جهت موثر بوده روند گسترش ارتباطات و فراگیر شدن فناوری اطلاعات است. این روند موجب شده تا ارتباط بین جوامع و افراد و موسسات و نهادها تسهیل شود و گسترش یابد و آنها بتوانند به آسانی با یکدیگر ارتباط برقرار کنند و به تبادل اطلاعات با یکدیگر بپردازند. امروزه آموزش مجازی که نیازی به حضور در کلاس نیست، برای کنفرانسهای مجازی، یا شرکت در همایشها به صورت ویدئو کنفرانس و مواردی از این نوع در حال گسترش و تبدیل شدن به یک رویه رایج و موثر در جهت مبادلات علمی - آموزشی و تلفیق و ترکیب وظایف و یافته های آموزشی و پژوهشی است. گسترش و فراگیر شدن این روند و رواج این رویه فرایند بین المللی شدن آموزش سرعت بخشیده و به جلو می برد.

با توجه به فرایندهای کلان و پیشرفتهایی که جوامع را به سوی بین المللی شدن سوق می دهند، مجموعه ای از مسائل و آنچه مرزهای محدودی ایجاد می کرد و فعالیتهای دانشگاهی و آموزش عالی را که ذاتا بین المللی بودند محدود نگه می داشت و در مرزهای ملی محصور می کرد تا حد زیادی از میان برداشته شده است. این روندهای کلان خودشان را به ما تحمیل کرده و ما را به سمت جهانی شدن و بین المللی شدن پیش می برند. اگر تحولات را در نظر بگیریم، در دوره های تاریخی گذشته جوامع، ملت ها و دولت ها، بطور عمده منافعی را با توجه به مرزبندیهای ملی و با توجه به مسائل و محیط داخلی و در درون مرزهای ملیشان تعریف و جستجو می کردند. اما امروزه با توجه به وابستگیهای متقابل که ایجاد شده است منافع در عرصه بین المللی و مرتبط با منافع دیگران جستجو می شود. مثلا اگر روزی گفته می شد که علم و عالم باید صرفا در خدمت مردم یک ملت و منافع ملی ما باشد و ما در درون مرزهایمان باید دانشمندانمان را نگهداریم و آنها را تقویت بکنیم و به خدمت بگیریم، و بحث رفتن و مهاجرت دانشمندان با عنوان فرار مغزها یک نکته منفی و ضد ارزش تلقی می شد، الان می گویند ما تا حد زیادی منافع ملی را هم در عرصه بین المللی و در جهان و در ارتباط با منافع دیگران می بینیم و جستجو می کنیم. لذا اگر فرد یا دانشمندی اینجا تربیت شود و برود در جای دیگر هم خدمت کند اما ارتباطش را با ملتش و سرزمینش قطع نکند و با حفظ این ارتباط در بیرون از مرزهای ملی نیز فعالیت کند به عنوان عضوی از جامعه که می تواند به حفظ منافع ملی کمک کند تلقی می شود. دیگر به او به عنوان یک فراری نگریسته نمی شود بلکه مهاجری است که با مهاجرت خود و ایجاد ارتباط با جوامع علمی به افزایش علم و دانش خود پرداخته، که از این طریق نفعی هم به ملت و جامعه خود می رساند. این فرایندهای کلان و جهانی شدن به سرعت در حال گسترش است و در کشورهای مختلف به آن توجه می شود و تحت تاثیر عوامل مختلف تقویت هم می شود. نتیجه این روندهاست که در کشور فرایند پیوستن به سازمان تجارت جهانی و به تبع آن بحث تجاری سازی دانش مطرح است. بحث حق تالیف و حق مالکیت معنوی مطرح می شود. بحث پیوستن به کنوانسیونهای بین المللی در باره مالکیت معنوی مانند کنوانسیون برن یا رم مطرح است. همه این ها در جامعه ای که بین المللی شدن آموزش و پژوهش اتفاق بیفتد معنا پیدا می کند. یک بحث این است که علمی که تولید می شود، باید تجاری اش بکنیم. این تجاری شدن اگر اتفاق بیفتد در درون کشورها هرچقدر هم مصرف کننده باشد باز هم کم است. بنابر این تلاش دولتها بر این است که علم و دانش خود را در عرصه بین المللی برای متقاضیان عرضه کنند. و این هم روی بحث بین المللی شدن آموزش عالی تاثیر گذاشته است. زیرا وقتی بحث تجاری سازی علم و دانش مطرح می شود یک بعد آن تجاری محصول آموزش عالی است. یعنی به محصول آموزش عالی به عنوان کالا نگاه کنیم، و تلاش کنیم تجاری اش کنیم و تا بتوانیم سود ببریم. لازمه آن این است که بین المللی باشیم و در عرصه بین المللی حضور داشته باشیم.

عامل دیگر به به بین‌المللی شدن آموزش عالی کمک می‌کند بحث فرهنگ است. همه کشورها و ملت‌ها امروزه با علائقی که به فرهنگ و هویت خود دارند سعی در ترویج و گسترش فرهنگ خود دارند. از این جهت سعی دارند با سهیم شدن در بین‌المللی کردن آموزش عالی به حفظ و گسترش فرهنگ خود کمک کنند. جهانی شدن و فرایندهایی شبیه آن یکی از پیامدهایی که دارند این است که به سمت یکسان سازی فرهنگ پیش می‌روند. در این فرایند برخی از کشورها که از امکانات و ابزارهای بیشتر و قدرتمندتری برخوردارند سعی دارند با تحمیل فرهنگ خود این روند را به سوی هدایت کنند که به تسلط و غلبه فرهنگ مورد نظر آنها منتهی شود. اما در مقابل آنها فرایندهایی قرار دارند که با یکسان سازی فرهنگی مقابله می‌کنند و بر حفظ فرهنگ‌های بومی، محلی و ملی تأکید دارند. اینها نگرانیهای عمیقی دارند و نگران هضم شدن هستند. بنابر این سعی دارند که تفاوت‌های فرهنگی را حفظ کند. بر این اساس سال ۲۰۰۶ کنواسیون حفظ تنوع فرهنگی در یونسکو کشورها تصویب شد. با این مصوبه کشورها در مقابل آن فرایندی که به سمت یکسان سازی فرهنگی پیش می‌رود، متعهد شدند که در جهت حفظ تنوع فرهنگی تلاش کنند. با توجه به این روندها تلاش برای بین‌المللی شدن علم و دانش که از جنس فرهنگ است و به نوعی به فرهنگ جوامع ارتباط پیدا می‌کند اهمیت پیدا کرده است. زیرا همکاری‌های علمی به گسترش فرهنگ‌ها کمک می‌کند. بنابر این همکاریهای علمی به یک مسئله اساسی برای دولت‌ها و کشورها تبدیل شده است. چونکه می‌تواند به گسترش فرهنگشان کمک کند یا برعکس فرهنگشان را تهدید کند. در این صورت آموزش عالی به عنوان یک نهاد تولید کننده علم و تاثیرگذار بر عرصه فرهنگ طبیعتاً مورد توجه قرار گرفته است و کشوری که می‌خواهد در عرصه بین‌المللی فرهنگش را گسترش دهد یا حتی حفظ کند باید در باره بین‌المللی شدن آموزش عالی برنامه داشته باشد و از آن استفاده کند.

با توجه به این فرایندها همه تأکید داریم که آموزش عالی دارد به سمت بین‌المللی شدن پیش می‌رود و همه کشورها در این جهت عمل می‌کنند و ما هم باید در این سمت حرکت کنیم. از تجربه دیگران می‌توانیم استفاده کنیم و الگو برداری کنیم، اما باید به این توجه داشته باشیم که ما باید از منظر یک ایرانی به بحث بین‌المللی شدن آموزش عالی نگاه کنیم. اگر به این توجه کنیم می‌توانیم راهکاری متناسب با جامعه و شرایط ایران ارائه کنیم. چنانکه که دکتر فراستخواه اشاره کردند به استعمار، در مورد استعمار دو دیدگاه وجود داشت. یکی دیدگاهی که استعمار را عامل آبادانی و پیشرفت می‌دانست. دوم دیدگاهی که آن را عامل وابستگی و عقب‌واندگی می‌دانست. مطابق دیدگاه اول برخی استعمار را پذیرفتند. اما مطابق دیدگاه دوم با استعمار مبارزه می‌شود. مثلاً هند و ایران را مقایسه کنیم. هند به استعمار نگاه دیگری داشت. چندان مقاومت نکرد. شاید دیدگاه این بود که استعمار می‌آید اینجا و منتهی به آبادانی هند می‌شود. این دیدگاه که با استعمار همکاری شود در فرهنگ هند بود و لذا استعمار را پذیرفتند. با این دیدگاهی که تأکید داشت که استعمار منجر به عمران و آبادانی می‌شود. اما ایران در طول تاریخ این دیدگاه را نداشت و اساساً از ابتدا این نگاه به استعمار در ایران نبود. شاید به لحاظ آن سابقه تاریخی ایران که همیشه یک دولت مستقل و امپراطوری بزرگی بود. یکی هم به خاطر آموزه‌های دینی و مذهبی و وجود رهبران مذهبی مخالف سلطه بیگانه، که پذیرفتن سلطه یک قدرت خارجی را نفی می‌کرد. البته شرایط جغرافیایی و اجتماعی هم مؤثر بود. با این شرایط ایران به عنوان یک دولت و امپراطوری قدرتمندی که همواره مستقل بوده، و به عنوان دولت مستقل عمل کرده و از طرفی نگاهش و اعتقادش این بوده که نباید زیر سلطه دیگری قرار بگیرد و لذا استعمار را نپذیرفت و مستعمره نشد. از این نظر هند و ایران دو راه متفاوتی را رفته‌اند. یعنی هند مستعمره شد و سلطه انگلستان را تا سالها پذیرفت، ولی ایران مقاومت کرد در مقابل انگلستان و استعمار انگلستان را پس زد و آثار مثبت و منفی اش همه را دفع کرد.

در بحث جهانی شدن و بین‌المللی شدن هم دیدگاه‌های مختلفی وجود دارد. همه اصرار و تأکید دارند که این یک واقعیت است. برخی آن را یکپارچه فرصت و عاملی برای پیشرفت و توسعه تلقی می‌کنند. هیچ تعارضی هم بین فرهنگ، ارزشها، و هنجارهای خودشان با آنچه این روندهای کلان به همراه دارند نمی‌بینند. بنابر این هیچ مقاومتی در برابر روندهای جهانی شدن و بین‌المللی شدن ندارند. کشورهایی مثل هند، سنگاپور، مالزی و کشورهایی از این نوع چنین نگرشی دارند و این بحث را پذیرفته‌اند و آماده هستند که وارد این بازی شوند و از این فرایند استفاده کنند و از آن فضا منفی را که می‌خواهند بدست آورند. اینها محدودیتی ندارند. می‌توانند دولتها، سازمانها، شرکتها، دانشگاهها و بخش خصوصی سایر کشورها را برای فعالیت و سرمایه‌گذاری در کشورشان دعوت کنند. چنانکه به مورد هند اشاره شد که چنین کرده است.

اما دیدگاه دیگری هست که بین‌المللی شدن و جهانی شدن را یکپارچه فرصت نمی‌بینند. از جمله در کشور ما دو دیدگاه وجود دارد که یکی می‌گوید جهانی شدن و بین‌المللی شدن پیامد و ادامه استعمار است که می‌تواند به سلطه قدرتهای بزرگ بر کشور منتهی شود. بنابر این معتقد است باید با آن مقابله شود. دیدگاه دیگر تأکید دارد که بین‌المللی شدن و جهانی شدن ضمن آنکه پیامدها و آثار منفی به همراه دارد، در عین حال فرصت‌هایی را هم به همراه دارد. این دیدگاه که به نظر می‌رسد دیدگاه غالب و رسمی است به بحث بین‌المللی شدن نگاه به عنوان فرصت همراه با آسیب و تهدید می‌نگرد. در نتیجه وقتی ما می‌خواهیم به فرایند بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها و آموزش عالی توجه کنیم و وارد این فاز

شویم که دانشگاه‌های ما هم بین المللی شوند، نگاهش این است که باید به این عرصه به گونه ای وارد شویم که ضمن اینکه جلوی آثار منفی اش را می‌گیریم از فرصتهایش نیز استفاده کنیم.

با این دیدگاه طبیعتاً آن محدودیت‌هایی را که ما داریم دیگر هند، مالزی و سنگاپور نخواهد داشت. چون آنها بخششان این نیست که ما اساساً بخواهیم روی این فرایند اثر بگذاریم و فقط از فرصتهایش استفاده کنیم. آنها فرصت و تهدیدهایش را یکپارچه پذیرفته‌اند و در واقع جزیی از آن فرایند شده‌اند. اما ایران آن تهدیدها یا آثار منفی که از منظر ایران این فرایند به همراه دارد را قبول ندارد و بحث این است که ما باید فقط از فرصتها استفاده کنیم. اینجا است که بحث نگاه به آینده با توجه به این روند دو نوع نگاه است. یعنی هند می‌آید می‌گوید من بیایم آینده را بشناسم و در آن بازی کنم و ایران می‌گوید من آینده را بشناسم و رویش تاثیر بگذارم تا آینده مطلوب خودم را بسازم. یعنی هند می‌خواهد با آینده همراه شود ولی ایران می‌خواهد آینده را بشناسد و در جهتی که می‌خواهد تاثیر هم بگذارد و آینده مورد نظر خودش را بسازد.

در مورد آینده دانشگاهها هم نگاه کشورهایی مانند هند و ایران کاملاً متفاوت است. وقتی بحث بین المللی شدن آموزش عالی و دانشگاه‌ها مطرح می‌شود هند می‌گوید ما فضا را باز می‌گذاریم که دانشگاه‌های مختلف بیایند و در هند فعال شوند و عمل بکنند. چون نگاهی که دارد این است که هیچ تعارضی ندارد که دانشگاه‌ها و موسسات خارجی بیایند در داخل هند شعبه بزنند و موسسه تاسیس بکنند و فعال شوند و دانشجوی هندی بگیرند و دانشجوی خارجی هم بگیرند و جذب سرمایه در این حوزه بکنند. اما با دیدگاهی که ایران دارد این امکان و فضا فراهم نیست. اگر ما بگوییم برای آموزش عالی جذب سرمایه بکنیم باید به فرض دانشگاه یا موسساتی بیاید در ایران سرمایه گذاری و فعالیت بکنند. با توجه به تعارضاتی که فعالیت دانشگاهها و موسسات غیر ایرانی در ایران می‌تواند به وجود آورد امکان استفاده از آنها محدود می‌شود. اما هند، سنگاپور، یا حتی مالزی که با نگاه تجاری و اقتصادی به این مسئله نگاه میکنند محدودیتی ندارند. ولی ما با نگاه فرهنگی، اعتقادی، و ایدئولوژیکی به مسئله نگاه می‌کنیم. است نگاه کشورهایی مانند هند یا سنگاپور یا مالزی تجاری و انتفاعی است در حالیکه نگاه ایران فرهنگی و غیر انتفاعی است. لذا تنها نفع مادی و سود اقتصادی و جذب سرمایه برایمان هدف نیست. نگاه ما این است که از فرصتها استفاده کنیم و اما تهدیدهایش را که بیشتر تعارضات فرهنگی مطرح است دفع کنیم. ایران تنها هدف جذب سرمایه را ندارد. ایران با نگاه فرهنگی سعی دارد وضعیتی را که می‌خواهد خودش بسازد و در آن بازی کند نه آنکه تنها به عنوان یک بازیگر در زمین و وضعیتی که دیگران ساخته‌اند بازی کند.

چنانکه پیداست بین المللی شدن آموزش عالی و دانشگاهها موضوع پیچیده ای است. ابعاد مختلفی دارد که باید به همه آنها توجه شود. مولفه‌های مختلفی تاثیر دارند که با در نظر گرفتن آنها می‌توان بین المللی شدن آموزش عالی و دانشگاه در یک کشور را مورد ارزیابی و بررسی قرار داد و به راهکارهایی رسید. برای تحقق این مهم الزامات مختلفی وجود دارد که باید در بخشها و عرصه‌های مختلف فراهم گردد تا امکان تحقق بین المللی شدن فراهم شود. در بحثی که دکتر فراستخواه اشاره کردند به این ابعاد، مولفه‌ها، و الزامات به خوبی اشاره شد. حال با توجه به این ابعاد، و مولفه‌های مختلف و الزاماتی که لازم است فراهم شود، اگر در یک کشوری بر سر بین المللی شدن توافق و اجماعی وجود داشته باشد سیاستگذاری و برنامه ریزی برای آن و استمرار این سیاستها و برنامه‌ها تا رسیدن به هدف چندان با مشکل روبرو نخواهد شد. کشورهایی که ذکر شد یا موردی مانند هند که مفصل به آن اشاره شد چنین وضعیتی دارند. اما اگر توافق و اجماعی نباشد طی کردن راه دشوارتر خواهد شد. ایران چنین وضعیتی دارد. یعنی دیدگاه واحدی و اجماعی در این باره وجود ندارد. دیدگاههای مختلف داخلی در ایران که به آنها اشاره کردم، موجب شده است عدم توافق و عدم اجماع اتفاق بیفتد. یکی از پیامدهای فقدان اجماع و توافق بر سر موضوع استمرار نیافتن برنامه هاست. این باعث می‌شود در وزارتخانه گسست‌های سیاستی و برنامه ریزی اتفاق بیفتد. یعنی در یک دوره ای در وزارت علوم تمرکز گرایمی صورت می‌گیرد و در دوره بعد تمرکز زدایی صورت می‌گیرد. در نگاه به جذب دانشجوی خارجی یک دوره جذب دانشجوی غیر ایرانی تشویق می‌شود، یک دوره محدود می‌گردد. یک دوره فضا برای جذب دانشجوی خارجی باز می‌شود و دانشجویان مختلف جذب می‌شوند، دوره ای دیگر بسته می‌گردد. در باره اعزام استادان برای شرکت در مجامع علمی، شرکت در همایشها، استفاده از فرصت مطالعاتی یک دوره ترغیب و تشویق صورت می‌گیرد، دوره ای دیگر محدودیت ایجاد می‌گردد. این تغییر سیاستها موجب عدم استمرار سیاستها و برنامه‌ها می‌شود. سیاست و برنامه‌ای که اتخاذ و اجرا می‌گردد در وسط راه رها و متوقف می‌شود. لذا سیاستهایی که در جهت بین المللی شدن اتخاذ و اجرا شده تاثیرات مورد نظر را به بار نیاورده است.

به نظر می‌رسد الان این دو دیدگاه در داخل کشور وجود دارد که با هم چالش هم دارند. ولی دیدگاه غالب آن است که ترکیبی می‌بیند. یعنی فرایند جهانی شدن و بین المللی شدن می‌تواند هم تهدید و هم فرصت باشد. با این دیدگاه سعی می‌شود به نوعی که آن امتناع اتفاق نیفتد، یعنی بتواند از آن روزه‌هایی که وجود دارد استفاده کند. من این بحثی که در باره هند عرض کردم و مثالی که از مواجهه با استعمار زد، عرض این بود که آنجا فضایی بود که استعمار توانست بر هند که بزرگتر از ایران هم بود غلبه کند. ولی در ایران با توجه به دیدگاهی که بود نتوانست. البته بخشی

هم به عوامل دیگر مربوط است. مثلاً اگر انگلستان نتوانست بر ایران غلبه کند بخشی ناشی از رقابتش با روس‌ها بود. آنها هر دو مایل بودند که ایران به عنوان حائلی بین اینها قرار بگیرد. اما در وضع موجود روی بحث جهانی شدن و بین‌المللی شدن آن کشورهایی که این فرایند را پذیرفتند و به آن ایراد و اشکالی ندارد که بخواهند جلویش را بگیرند، محدودیتها و موانعشان خیلی کمتر از ماست. یعنی اگر می‌خواهد فرهنگ هند را حفظ بکند مثلاً سینمای هند در مقابل هالیوود مشکلی ندارد هالیوود دارد فعالیتش را میکند هالیوود هم فعالیتش را می‌کند. تاجر هندی تجارتش را می‌کند، از آنطرف انگلیسی‌ها هم همینطور و خیلی از آن محدودیتها که برای ما و در ایران مطرح است برای آنها وجود ندارد. حالا بحث این هست که فرهنگ هندی، تاریخ هندی، سنت هندی حفظ شود اما اینگونه نیست که بیاید با آن فرهنگ و سنتی که احساس می‌کند می‌تواند فرهنگ هندی را تهدید کندمقابل کند. کسی که تحلیلش این است در فرایند جهانی شدن نهایتاً فرهنگ هالیوودی غالب می‌شود می‌گوید این فرایند به سمتی است که نهایتاً هالیوود در هالیوود حذف می‌شود. در حوزه‌های دیگر هم میتواند این اتفاق بیفتد. چون آن را پذیرفته و واردش شده است. اگر چه ممکن است روی فرهنگ و سنت هندی تاکید کند. ولی با توجه به این تحلیلها از جهانی شدن و بین‌المللی شدن، ایران دیدگاهش به جهانی شدن و بین‌المللی شدن با دیگر کشورها متفاوت است. لذا اگر بخواهد برنامه ریزی کند برای بین‌المللی شدن با مجموعه‌ای از موانع روبه‌رو می‌شود. این موانع را می‌توان در بخشهای مختلف دسته‌بندی کرد که گذشتن از این موانع هر کدام راهکار خاص خودش را دارد.

برخی از موانع سیاسی است. مرزبندیها و محدودیتهای سیاسی فرایند بین‌المللی شدن را دشوار می‌کند. این مانع را باید از طرق سیاسی و دیپلماتیک و ابزارها و امکانات مربوط بر طرف کرد. برخی از موانع هم موانع فکری و دیدگاهی است. خوب برخی اساساً با بین‌المللی شدن و جهانی شدن مشکل دارند. طبیعی است که تنها به پیشبرد آن کمک نمی‌کنند بلکه مانع تراشی هم می‌کنند. این مانع با تلاش برای فهم بهتر مسئله و اصلاح دیدگاهها قابل رفع است. شاید لازم باشد در این جهت نشستها، هم‌اندیشیها، همایشهای مختلف برگزار شود و یا با تولید ادبیات در این زمینه و ذکر آثار مثبت و فرصتهای بین‌المللی شدن آموزش عالی این مانع را رفع کرد. مانع دیگر مانع ارتباطی است. که این مانع را با رفع موانع ارتباطی و گسترش ارتباطات می‌توان مرتفع ساخت. موانع ناشی از منافع خاص و خاص‌گرایی مانع دیگری است که وجود دارد و با تاکید بر منافع عام و جمعی و اینکه منافع خاص هم با تامین منافع عام حاصل خواهد شد می‌توان به رفع این موانع کمک کرد. یا موانع فرهنگی و موانع اقتصادی که هر کدام مانع بزرگی هستند اما با راهکارهای مناسب می‌توان بر آنها غلبه کرد. یکی از موانع مهم مانع زبانی است. برای رفع این مانع باید به آموزش زبان پرداخت. یکی از موضوعاتی که ما پیشنهاد داده بودیم بحث زبان فارسی بود. یعنی ما باید با توجه به مأموریت دانشگاه روی زبان از دو جهت کار کنیم. یکی اینکه تدریس زبان انگلیسی را به عنوان یک زبانی که دانشجویان دیگر می‌پذیرند در دانشگاه ترویج شود و از آن استفاده شود. بحث دیگر این است که ما بحث بین‌المللی کردن زبان فارسی را هم داشته باشیم. حال اینکه چقدر این موضوع امکان پذیر است مسئله دیگری است که باید روی آن کار و برنامه ریزی بلند مدت شود. یک بحث این است که ما در حوزه علم و دانش آنقدر پیشرفت کنیم که منابع علمی به زبان فارسی بشود زبان مرجع. وقتی مرجع شود باید زبان فارسی را هم یاد بگیرند تا از آن استفاده کنند و این کمک می‌کند به بین‌المللی شدن زبان فارسی. بنابر این موانع مختلفی وجود دارد که باید برای رفع آنها برنامه ریزی شود. من عرضم این است که اگر ما به بحث بین‌المللی شدن توجه داریم باید از دیدگاه ایران به موضوع توجه کنیم و مشخص کنیم که هدفمان از بین‌المللی شدن چیست؟ و از طرف دیگر موانع و محدودیتهایی که سر راهمان وجود دارد کدامند؟ و امکانات، فرصتها و توانمندیهایی که داریم کدامند؟ ما باید به مزیت‌های نسبی خودمان هم توجه بکنیم. اخیراً نشست‌هایی که با هیأتی از دانشگاه استراسبورگ بود، به اینکه دانشگاه بین‌المللی بتواند به آن دانشگاه در حوزه علوم انسانی کمک کند توجه داشتند. علوم اسلامی، علوم اجتماعی... در رشته‌هایی که از نظر آنها دانشگاه ما ظرفیتهایی دارد. اینها طبیعتاً می‌تواند به عنوان مزیت‌های نسبی زمینه‌هایی برای همکاری باشد. یعنی اگر ما در حوزه‌های علمی نیازمندی داریم از مزیت نسبی آنها استفاده بکنیم و از مزیت نسبی خودمان استفاده بکنیم و نیاز طرف مقابلمان را برطرف کنیم. از فرصتهایی که فناوری‌های ارتباطات الان فراهم کرده است باید به نحو احسن استفاده شود. مثلاً آموزشهای مجازی فرصت بسیار مناسبی برای شکل دادن همکاریهای علمی است. اما شما استحضار دارید در سایت‌های دانشگاهی خیلی به این فضا و فرصتها بها داده نشده است. یعنی با استفاده از این فرصت و این امکانی که بحث‌های ارتباطی فراهم کرده‌اند، با آن تعریف اولی که دکتر فراستخواه اشاره کردند یعنی بحث ترکیب پژوهش و آموزش و خدمات، می‌توان حوزه آموزش عالی را به یک حوزه داد و ستد علم و دانش و فرهنگ تبدیل کرد. یعنی ما یافته‌های پژوهشی خودمان را، برنامه‌های آموزشی خودمان را، خدمات آموزش عالی خودمان را بتوانیم با یافته‌های پژوهشی و آموزشی و خدماتی دانشگاه‌های دیگر لینک و ترکیب کنیم. هم به آنها کمک بدهیم و هم از آنها کمک بگیریم. بخشی از این مربوط می‌شود به این که آموزش عالی ما بتواند این کار را انجام دهد. تنها این بحث مطرح نیست که در اینجا دانشجوی بگیریم، استاد جذب کنیم، این یکی از راههایش است. یک بخش هم این است که ما بتوانیم حضور پیدا کنیم. تجربه حضور در همایش‌های بین‌المللی را همه

دوستان دارند. وقتی در یک همایش بین المللی حضور پیدا میکنید میبینید که خیلی از بحث‌ها و مسائل مطرح می‌شود و در نتیجه شناخت و همفکری متقابل حاصل می‌شود. باید فضا را برای این نوع رفت و آمدهایی که می‌تواند موثر باشد و میتواند به بین المللی شدن کمک کند باز کنیم. انتشارات که به هر شکل یکی از حوزه هاست. طرح‌های پژوهشی مشترک، مبادله اساتید، اینها هر کدام به عنوان راهکارهایی است که وجود دارد و تجربه هم شده است و می‌تواند با توجه به شرایط و متناسب با زمان انجام شود. به عنوان مثال اساتید ما تا حدود دو یا سه سال پیش در حضور در همایش‌های بین المللی خیلی فعال بودند برخی از محدودیتهای مانند محدودیتهای اقتصادی موجب شد تشویق به شرکت در همایشهای داخلی یا استفاده از فرصت مطالعاتی داخلی در دستور کار قرار گیرد. چنانکه در بحث موانع ذکر کردم بخشی از موانع، موانع مالی و اقتصادی است. مثلاً از زمانی که تحریم‌ها شدت گرفت گزینش هیات علمی خیلی کم و محدود شد.

به نظر من خیلی از این موضوعات میتواند موضوع بحث یک نشست باشد. موانع روندها، نگاه به آینده هر کدام می‌تواند موضوع یک نشست باشد. وزارت علوم که باید قانون گذاری و تصمیم بگیرند باید این موضوعات مختلف را به بحث بگذارد و با توجه به دیدگاهها، واقعیتها، موانع، فرصتها و مزیت‌های نسبی کشور تصمیم گیری و برنامه ریزی کند.

دکتر نسرین نورشاهی:

یک کمیته یا نشست چهارجانبه ای هم دارد تشکیل میشود که ابتکار عملش با وزارت بهداشت است که یک پایه اش وزارت امور خارجه، یک پایه اش معاونت ریاست جمهوری، یک پایه اش وزارت بهداشت و یک پایه اش هم وزارت علوم است. و این کمیته قرار است بحث فرا ملی سازی دستاوردهای علم و فناوری را در سطح کلان کشور را مطرح کند و اتفاقاً از ما خواسته بودند و گفته بودند که ما یک نامه ای نوشتیم به وزیر علوم که نماینده ای را از طرف وزارت علوم برای شرکت در آن کمیته چهارجانبه معرفی کنند که متأسفانه طبق معمول به دلیل مشکلات موجود این نامه در کارتابل رفته و... خود وزارت بهداشت مایل بود که یک نماینده از موسسه از طرف وزارت علوم در کمیته شرکت کند. اما متأسفانه نامه در کارتابل مانده و...

می‌خواهم بگویم بله این پیشنهاد شما پیشنهاد بسیار به جا و درستی است ولی نمی‌دانم الان در این شرایط ..

دکتر ولی اله برزگر:

من فکر می‌کنم با عنایت به تفاهم نامه ای که بین دانشگاه و موسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی است و متأسفانه تا کنون عملیاتی نشده!! و از سوی دیگر با توجه به توان علمی که در دانشگاه ما وجود دارد به ویژه در بخش مربوط به آینده پژوهی و آینده نگاری آموزش عالی و بین المللی شدن آن، می‌توان اتاق فکر مشترکی درست کرد که نتایج و خروجی‌های مفید و بابرکتی داشته باشد. برای مثال بخشی از رساله‌های دکتری دانشجویان به این سمت و سوی سوق داده شود و در این اتاق‌های فکر، موضوعات ضروری، بنیادی و کاربردی برای تحقیق در این حوزه مشخص گردد تا دانشجویان در آن حوزه به تحقیق بپردازند. برگزاری میزگردها و هم‌اندیشی‌های مشترک نیز یکی دیگر از این نتایج و خروجی‌ها خواهد بود و جملگی این اقدامات به ما کمک خواهد کرد تا ادبیات این موضوع حساس را تولید کنیم و یا ادبیات موجود را غنا بخشیم و یا اصلاح کنیم.

دکتر حاکم قاسمی:

من فکر می‌کنم در دانشگاه ما این آمادگی وجود دارد. ما بحث آموزش و پژوهش را داریم. الان نشست‌های شبیه آن می‌توان در ارتباط با بحث پژوهش و بین المللی شدن در حوزه پژوهش برگزار کرد. و مطرح کرد که مشکلاتش چیست، موانعش چیست؟ حالا ما شاید در جذب دانشجویان مجموعه محدودیتهایی را داشته باشیم که می‌توان با مطالعه و تحقیق در جهت رفع آنها برنامه ریزی کرد. ولی در بخش پژوهش بخشی از این محدودیتهای وجود ندارد و من خودم فکر می‌کنم این است که ما به لحاظ ارتباط با مراکز علمی باید یک بسیج شرکت در همایش‌های بین المللی و ارتباط با مراکز پژوهشی را به شکل جهادی راه بیاندازیم. اینکه اساتید را ملزم و تشویق کنیم که در همایش‌های بین المللی شرکت کنند. ضمن اینکه از این طرف هم برگزاری همایش‌های بین المللی را تشویق و کمک کنیم. از سوی دیگر آن موانع قانونی و این نامه ای هم باید مرتفع شود. اینها میتواند در بخش پژوهش اتفاق بیفتد یعنی در بخش پژوهش اگر همکاری در بخش تحقیقاتی، مقاله و برگزاری همایش داشته باشیم، خود اساتید را به شرکت در همایشها تشویق کنیم، این در واقع می‌تواند به تلفیق و ترکیب پژوهش در عرصه بین المللی و بین المللی شدن کار دانشگاهی کمک کند. در بخش آموزش هم به همین شکل، یعنی در این سه حوزه هر کدام با توجه به ویژگی‌هایشان و فرصتهایی که برایشان فراهم است و در عین حال موانعی که وجود دارد، اینها هر کدام به صورت جدا شناسایی شود. مثلاً در بخش آموزش یک بحث ممکن است بحث دانشجویان باشد یک

بخش بحث مواد درسی، منابع درسی و سر فصل‌هایی است که داریم تدریس می‌کنیم. ما الان بحث اصلاح سرفصل‌های علوم انسانی را داریم. تصویب شده و نهایی شده و ابلاغ شده که در دانشگاه‌ها اجرا شود. به نظرم سرفصل‌ها هم باید با توجه به بحث بین المللی شدن تنظیم و تدوین شود. مثلاً در دانشگاهی که یک تعداد دانشجوی خارجی دارد اگر عمده درس‌ها با نگاه داخلی به مسائل تاریخی یا داخلی اختصاص دهیم و توجه به نیاز دانشجوی خارجی نشود کمکی به بین المللی شدن نمی‌شود. ما نباید سرفصل‌ها را با نگاه به دانشجوی ایرانی تدوین کنیم و به دانشجویان خارجی توجهی نداشته باشیم. در بخش آموزشی یک بخش دانشجو است، موارد دیگری هم هست که باید به آنها توجه شود. اگر در مورد اینها جدا جدا بحث شود می‌توان وضع موجود را توصیف کرد و نسبت به آینده و با دیدگاهی که داریم برنامه، پیشنهاد و راهکار بدهیم یا چشم انداز ترسیم کنیم. یا اگر به بعضی جاها در این حوزه کمتر توجه شده به آن پرداخته شود. لازمه برنامه ریزی توصیف وضعیت موجود در زمینه‌های مختلف است. در دانشگاه ما برای بررسی هم در بحث آموزش و هم در بحث تحقیقات و هم دستاوردهای دانشگاه و خدمات برای بین المللی شدن آمادگی وجود دارد. باید مذاکره و صحبت شود. همکاریهای مختلفی میتواند شکل بگیرد و اتفاق بیفتد. همایش‌ها و نشست‌هایی به طور مشترک برگزار شود. در دانشگاه ما پایان نامه‌های مختلفی در سطوح کارشناسی ارشد و دکتری در مورد بین المللی شدن آموزش عالی کار شده است. نتایج آنها می‌تواند مورد استفاده قرار بگیرد. بخش عمده‌ای از موانعی که مطرح شد موانع فکری و نظری است. این موانع فکری و نظری را هم طبیعتاً با توسعه دانش و ادبیات می‌توان رفع یا کم رنگ کرد. بخشی از این موانع از عدم اطلاع به وجود آمده است. ما می‌توانیم بخشی از فعالیتها و همکاریهایمان را روی نشر ادبیات در این زمینه متمرکز کنیم. یک همایشی را تدارک ببینیم و در سطح دانشگاه برگزار کنیم. درباره آینده دانشگاه از بعد آموزشی، آینده بین المللی شدن دانشگاه از بعد پژوهشی، از بعد خدمات و یافته‌هایی که دانشگاه دارد، و یا ابعاد دیگر آن. می‌توان نشستها همایش‌های بعدی را با موضوع مشخص و به صورت تخصصی تر برگزار کنیم. از این طریق می‌توان به تبادل نظر و همفکری پرداخت، به نشر ادبیات و دانش در این زمینه کمک کرد، و بر فرایندهایی که در جهت بین المللی شدن آموزش عالی در جریان است تاثیر گذاشت و آنها را به سمت آینده مطلوب خودمان هدایت کنیم.

چالشها وموضوعات شکل دهنده به آینده آموزش عالی ایران ودانشگاه های ایرانی از منظر بین المللی شدن

دکتر مقصود فراستخواه:

از همه اعضا تشکر می‌کنم برخی از چالشها و موضوعاتی که می‌تواند به آینده آموزش عالی ما ودانشگاه های ما در آینده شکل بدهد و در بحثهای اعضای این پنل مورد تأکید قرار گرفت بدینقرار بودند:

۱. چالش تنوع روبه ازدیاد وعدم آمادگی زیرساختهای فرهنگی وسیاستی وحقوقی ومدیریتی دانشگاه ها
۲. تراز بی سابقه و تازه ای از کیفیت دانشگاه وپس افتادگی ما از آن
۳. فاصله ما با استانداردهای بین المللی
۴. عدم آمادگی ما به شرایط آزاد رقابتی
۵. جمع میان امنیت ملی ومشارکت بین المللی
۶. عادتواره های سابق در تدریس و تحقیق ومدیریت
۷. متناسب نبودن ساختارها وقوانین ما با حیات بین المللی دانشگاه
۸. برخی تعارض های موجود میان قوانین عرفی ومدنی وشرعی
۹. برخی از آثار فروبستگی فرهنگی وتحجر
۱۰. ابهامات در استقلال واختیارات دانشگاه وآزادی وابتکار عمل آکادمیک در آنها برای چالاکي در حوزه بین الملل
۱۱. اختیارات واستقلال حرفه ای لازم در جهت بستن قرارداد وتوافقنامه های بین المللی دانشگاهی و عضویت
۱۲. در شبکه‌ها،کنسرسیوم‌ها، مجامع و اتحادیه های بین المللی مختلف
۱۳. ابهام در اختیارات سطح گروه های دانشگاهی
۱۴. ضعف در مهارتهای لازم برای همکاری های علمی بین الملل
۱۵. فقدان برنامه های مؤثر دانش افزایی ورشد وبالندگی هیأت علمی در دوره ها و کارگاههای آموزشی بین المللی از جمله روشهای تدریس ، زبانهای خارجی، فناوری اطلاعات ، بین فرهنگی
۱۶. نارسایی وموانع در سیاستها و دستور العمل ها ، مقررات و آئین نامه ها

۱۷. بوروکراسی سنگین واندام های کرخت اداری
۱۸. فقدان سیستم های حمایتی ملی از دانشگاه ها برای بین المللی شدن
۱۹. ضعف در زیرساختهای کالبدی و تجهیزاتی
۲۰. موانعی در زیرساختهای فناوری اطلاعات و ارتباطات
۲۱. منابع مالی مورد نیاز برای فعالیتهایی مانند جذب دانشجو و استاد خارجی، حمایت از مبادله دانشجو و استاد ، فرصتهای مطالعاتی خارج از کشور، کنگره ها، بازدید ها ، کنفرانس ها و همایشها، پروژه های مشترک بین المللی
۲۲. نیاز به فرهنگ نوآوری وخطر پذیری وتحمل ابهام
۲۳. اختیارات برنامه درسی در دانشگاه ها در سطح برنامه درسی بین الملل
۲۴. امکان آموزش دوزبانه وموانع سیاسی
۲۵. موانع برسر موبیلیتی وتحرك برای استاد ودانشجو ومدیر دانشگاه
۲۶. موانع بر سر جابه جایی استاد و مشاور
۲۷. نیاز به تعریف پایان نامه های دکتری با استادان راهنما ومشاور ملی و بین المللی
۲۸. تفاوت در دوره ها و برنامه ها و متون درسی ما و سیستم های ارزشیابی دروس و مدارک ملی دانشگاهی ما با مقیاس های دانشگاه های خارجی
۲۹. موانع فرهنگی برای ابعاد بین المللی فعالیتهای فرهنگی دانشگاه ها و همکاری با انجمن ها و کلوپهای متنوع بین المللی ،نشانهها و جوایز بین المللی ، همایشها، نمایشگاهها، فستیوالها و مسابقات فرهنگی، ورزشی و هنری ، بازدیدها، اردوهای علمی و سیاحتی بین المللی در راستای اهداف بین المللی
۳۰. فاصله با تکنولوژی آموزشی و فناوری های جدید بین المللی
۳۱. فهم میان فرهنگی لازم برای همزیستی و کثرت پذیری ومدارا
۳۲. سیاست زدگی دانشگاه ها وآموزش عالی ما
۳۳. ابهام در اراده رسمی حاکمیتی به صورت اجماع ملی در موضوع بین المللی شدن وابعاد آن
۳۴. اختیارات برای پردیس های مشترک وسرمایه گذاری های مشترک ملی وبین المللی در آموزش عالی
۳۵. نیاز به قابلیت انعطاف فرهنگی وساختاری واجتماعی وسیاسی
۳۶. نیاز به هوشمندی و چالاکی مدیریتهها و کنشگران دانشگاهی در جهت منافع ومصالح ملی وسرزمینی و برای کسب مزیت و اعتبار و مطلوبیت وثروت ملی از طریق بین المللی شدن (کشورهایی مثل هند، سنگاپور، مالزی و چین نگرشی دارند و این بحث را پذیرفته اند که وارد این بازی شوند و از این فرایند استفاده کنند و از آن فضا منافی را که می خواهند بدست آورند).
۳۷. عدم توازن کشورهای خارجی که با آنها در آموزش عالی ارتباط داریم و مغفول ماندن کشورهای پیشرو وتوسعه یافته
۳۸. تلقی ایدئولوژیک از علم واز دانشگاه
۳۹. تقلیل بین المللی شدن به داشتن دانشجوی خارجی آن از کشورهای خاص با اهداف برون دانشگاهی ونوعا سیاسی-ایدئولوژیک
۴۰. مداخلات نهادهای سیاسی در کار دانشگاه
۴۱. نیاز به آزاد سازی آموزش عالی به عنوان پیش شرط بین المللی شدن
۴۲. نیاز به فهم این معنا که دانشگاه اساسا و ذاتا ماهیتی بین المللی دارد و مسأله در واقع بین المللی ماندن دانشگاه است نه بین المللی کردن آن
۴۳. نیاز به عبور از فرار مغزها به چرخش مغزها
۴۴. پیوستن به سازمان تجارت جهانی و به تبع آن بحث تجاری سازی دانش
۴۵. هشیاری به تحویل جهانی شدن به معنای چند فرهنگی به جهانی سازی در معنای آمریکایی سازی یا اروپایی سازی و هژمونی غربی بر یک جهان تک فرهنگی
۴۶. نگاه به بین المللی شدن با این هشیاری که می تواند فرصت ویا تهدید باشد وبستگی به سطح بلوغ مدیریتهها و سیستم ها وکنشگران ملی دارد
۴۷. نیاز به تمرکز زدایی
۴۸. آزادی عمل برای ابتکارات آکادمیک در علوم انسانی در ایران به عنوان فرصتی برای مشارکت مؤثر در جهان

منابع:

1. Knight Jane (2003) GATS, Trade and Higher Education;Perspective 2003 - Where are we?
2. The Observatory on Borderless H E. UK: John Foster House.
3. Qiang ,Z.(2003)Internationalization of H E ;towards a conceptual framework.policy Futures in Education,2,2003,248-270
4. فشالنج، لیلا(۱۳۹۱) بررسی وضعیت بین المللی شدن آموزش عالی : مورد دانشگاه بین المللی امام خمینی . دانشگاه تهران، دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی.
5. بازرگان، عباس(۱۳۸۰) ارزشیابی آموزشی. سمت
6. Mitra S K, Internationalization of education In India: Emerging Trends and Strategies, Asian Social Science Vol. 6, No. 6; June 2010
7. IAU Newsletter. (2001). Internationalisation of Indian Higher Education . International Association of Universities Newsletter, Vol. 7, No. 3.

